

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1890.   Andra Kammaren.   N:o 35.

Fredagen den 2 maj.

Kl. 1 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 25 nästlidne april.

§ 2.

Efter föredragning af herrar vice talmannen *L. O. Larssons* och *P. O. Hörnfeldts* i senaste sammanträdet aflemnade motion, n:o 233, hänvisades densamma till behandling af statsutskottet.

§ 3.

Föredrogos och bordlades för andra gången:

konstitutionsutskottets utlåtande n:o 12;

sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande n:o 2;

bevillningsutskottets betänkanden n:is 10, 11 och 12;

lagutskottets utlåtande n:o 49; samt

Andra Kammarens tillfälliga utskotts utlåtanden n:is 33, 34, 35 och 36.

§ 4.

Till behandling förelåg till en början bankoutskottets utlåtande n:o 13, i anledning af väckta motioner om inrättande af ytterligare afdelningskontor af riksbanken.

Uti tretton särskilda vid innevarande riksdag väckta och till förberedande behandling af bankoutskottet hänvisade motioner hade förslag framstälts om inrättande af nya afdelningskontor af riksbanken.

Af dessa motioner afsågo 2, afgifna den ena inom Första Kammaren (motion n:o 2) af herr *D. af Burén* och den andra i Andra Kammaren (motion n:o 28) af herr *O. Larsson* i Mörtlösa, med

Andra Kammarens Prot. 1890. N:o 35.

Ang. inrättande af ytterligare afdelningskontor af riksbanken. (Forts.)

hvilken 8 af kammarens ledamöter instämt, inrättande af ett afdelningskontor i *Linköping*, i hvilket afseende hemstälts:

af herr *af Buren*: "att ett riksbankens afdelningskontor under år 1890 måtte inrättas i residensstaden *Linköping* under enahanda vilkor och bestämmelser, som nu gälla för öfriga riksbankens afdelningskontor"; och

af herr *Larsson*: "att Riksdagen måtte besluta inrättande af ett afdelningskontor af riksbanken i *Linköping* för *Östergötlands län* under de vilkor och bestämmelser i afseende på lånerörelsen, som bankofullmäktige ville bestämma, men för öfrigt på samma grunder, som gälla för riksbankens öfriga afdelningskontor".

Vidare hade i 2 motioner, väckta den ena i Första Kammaren af herr *A. Unger* (n:o 12) och den andra i Andra Kammaren af herr *M. Zachrisson* (n:o 89), *Venersborg* föreslagits såsom plats för nytt riksbankskontor, hvarutinnan af båda motionärerna sammanstående hemstälts:

"att Riksdagen måtte besluta inrättande af ett riksbankens afdelningskontor i *Venersborg* under innevarande år".

Herr *P. Svensson* i *Brämhult* hade i en inom Andra Kammarerna väckt motion (n:o 38) föreslagit:

"att Riksdagen måtte besluta från och med 1891 års början inrättande af ett riksbankens afdelningskontor i *Borås* för det låneområde och under de vilkor och bestämmelser i öfrigt, som herrar bankofullmäktige och bankoutskottet finna lämpliga att föreslå".

Derjemte hade herr *Jönsson* i Första Kammaren (n:o 36) och herr *J. Jonson* i Fröstorp m. fl. i Andra Kammaren (n:o 113) föreslagit, att ett afdelningskontor måtte inrättas inom *Skaraborgs län*, i hvilket afseende hemstälts:

af herr *Jönsson*,

"att Riksdagen måtte besluta inrättande af ett riksbankens afdelningskontor för *Skaraborgs län* i den af länets städer, herrar fullmäktige i riksbanken anse lämpligast";

och af herr *Jonson m. fl.*,

"att Riksdagen måtte besluta inrättande af ett riksbankens afdelningskontor inom *Skaraborgs län* med samma vilkor som senast inrättade afdelningskontor".

Herr *L. F. Odell* hade i sin inom Andra Kammarerna väckt motion (n:o 2) föreslagit:

"att Riksdagen måtte besluta inrätta ett riksbankens afdelnings-

kontor i *Örebro* för *Orebro län* under samma vilkor, som gälla för senast inrättade afdelningskontor“.

Ang. inrättande af ytterligare afdelningskontor af riksbanken, (Forts.)

I motion n:o 55 i Andra Kammaren hade herr *E. P. Jonsson* i *Myre* gjort följande hemställan:

“att Riksdagen måtte besluta inrättande af ett riksbankens afdelningskontor i *Hernösand* för *Vesternorrlands län* antingen under de vilkor och bestämmelser, som gälla för de förut inrättade afdelningskontoren, eller ock med sådana vilkor vederbörande utskott kan finna lämpligt föreslå“.

Herr *J. Andersson* i *Baggböle* åter hade i motion (n:o 44) i Andra Kammaren hemställt,

“att Riksdagen måtte besluta inrättande af ett riksbankens afdelningskontor i *Umeå*“.

I en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 138) hade herr *A. Hansson* i *Solberga*, med hvilken 5 af kammarens ledamöter instämt, hemställt:

“att Riksdagen måtte besluta, det ett riksbankens afdelningskontor inrättas för *Kopparbergs län* i *Falun*, med vilkor och bestämmelser, som bankoutskottet, dit denna motion torde remitteras, finner lämpligt föreslå“.

Herr *P. Pehrson* m. fl. hade i en i Andra Kammaren väckt motion (n:o 145) föreslagit:

“att Riksdagen måtte besluta inrättande af ett riksbankens afdelningskontor i *Karlskrona* under samma vilkor och bestämmelser, som gälla för riksbankens senast inrättade afdelningskontor“.

Slutligen hade herr *Lasse Jönsson* i *Sandbyn*, med hvilken 3 af Andra Kammarens ledamöter instämt, i en inom denna kammare väckt motion (n:o 171) hemställt:

“att Riksdagen måtte besluta under år 1891 inrätta ett riksbankens afdelningskontor i staden *Kristianstad*“.

Efter att hafva inhemtat fullmäktiges i riksbanken yttrande i ämnet, hemställde utskottet under punkten 1 af föreliggande utlåtande, “att, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad i herr *E. P. Jonssons* i *Myre* ofvannämnda motion föreslagits, under innevarande år ett afdelningskontor af riksbanken må för *Vesternorrlands län* i staden *Hernösand* inrättas under de vilkor och bestämmelser i afseende å lånerörelsen, som bankofullmäktige ega föreskrifva, men i öfrigt på enahanda grunder, som gälla för riksbankens öfriga afdelningskontor“.

Ang. inrättan-
de af ytterli-
gare afdel-
ningskontor af
riksbanken.
(Forts.)

Sedan denna utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Amnéus: Ehuru jag är en af de många motionärerna, som icke fått sin vilja fram, skall jag icke besvara kammaren med annat yrkande än om bifall till utskottets förslag. Men då i utskottets utlåtande förekommer ett par satser, som jag för min ringa del icke kan godkänna, och som, om de lemnades utan bemötande, skulle komma att menligt inverka på behandlingen af nya frågor om inrättande af afdelningskontor af riksbanken, så anhåller jag att få säga några ord om detsamma.

Den första satsen är herrar bankofullmäktiges från 1888 upprepade påstående, att, då frågan om de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt ännu icke vore löst, dessa bankers konkurrens skulle i detta hänseende för riksbanken försvåra möjligheten att med egna sedlar förlägga en så pass omfattande rörelse, som skulle uppstå, i fall flera nya afdelningskontor upprättades samtidigt eller tätt efter hvarandra.

Mot detta påstående ber jag få framhålla det faktum, som inhemtas af bankoutskottets memorial n:o 2, nemligen att riksbankens obegagnade sedelutgifningsrätt förra året i medeltal uppgått till $31\frac{3}{4}$ millioner kronor. Vid sådant förhållande, och då man känner, att intet afdelningskontor, utom de båda äldsta och största, haft större förlag, än som vexlat från 3,1 till 1,2 millioner kronor, tillåter jag mig fråga, huru någon svårighet ens kan tänkas uppstå för riksbanken att förlägga rörelsen med egna sedlar, äfven om ett par nya kontor om året inrättas, ty intet af dem skulle väl behöfva förlag af mer än ett par millioner kronor.

Det andra, som fäst min uppmärksamhet, är att bankoutskottet i viss mån godkänt den invändningen, att afdelningskontoren, med afseende å den vinst de lemna, visat sig föga fördelaktiga. Menas härmed att deras vinst å rörelsekapitalen i och för sig varit allt för ringa för att mana till upprättande af nya afdelningskontor, får jag säga, att då riksbanken har mellan 30 och 40 millioner kronor disponibla, jag tycker det vara skäl att hellre taga *någon*, äfven ringare, ränta på detta kapital än att låta det ligga alldeles dött. Menas det åter, att afdelningskontorens vinst i förhållande till hufvudkontorets varit allt för ringa, skall jag, med stöd af sista revisionsberättelsen, utskottets memorial n:o 2 och den officiella öfversigten af bankens ställning vid förra årets slut, bedja att få påpeka, dels att *ett* afdelningskontor verkligen gifvit högre vinstprocent än den för hufvudkontoret beräknade, dels att det varit alldeles exceptionella förhållanden, som verkat det ovanligt dåliga resultatet i kalmarkontoret, och dels slutligen, att om man för hufvudkontoret, lika väl som för afdelningskontoren, från bruttovinsten afdrager, jag vill icke säga styrelsens aflöning, icke ens hela indragnings-, pensions- och välgörenhetsstaterna, ej heller särskilda utgifter och förluster, icke heller kostnaden för sedelblanketterna, myntsamlingen, fullmäktiges resor och ett bokfördt förskott till det nya karlstadskontoret, utan endast hufvudkontorets egna aflöningar och egentliga kontorskostnader, så blir den

verkliga nettovinsten knappt 2,⁸⁷ procent. Skulle man gå ännu längre och, såsom ersättning till hufvudkontoret för dess besvär med afdelningskontoren, icke debitera hufvudkontoret ens mera än hälften af dess egen aflöning och kontorskostnader, kommer man ändå icke till högre vinstprocent för hufvudkontoret än 3,²⁶; och äfven med så liberal beräkning som den sista, blir skillnaden mellan afdelningskontorens och hufvudkontorets vinst icke mycket att tala om. Ty om man också tager med kalmarkkontoret, oakadt dess abnormt ringa vinst af 0,⁸² procent, blir medelvinsten för de andra 8 afdelningskontoren — kontoret i Karlstad undantaget, som ännu icke visat bokslut — 2,⁸⁹ procent, samt skillnaden mellan hufvudkontorets och afdelningskontorens vinst således blott 0,³⁷ procent. Talet om afdelningskontorens ringa vinst i förhållande till hufvudkontoret reducerar sig således till bra litet värde, om det ens har något alls.

Då nu riksbanken, som sagdt, har disponibelt ett kapital af mellan 30 och 40 millioner kronor; då afdelningskontorens vinst i förhållande till hufvudkontorets ingalunda visat sig vara så föraktlig som man i allmänhet tror; då dessutom afdelningskontorens oomtvistadt äro till nytta för de landsorter, som så lifligt önska att få dem, och då ingen satt i fråga annat än att bankofullmäktige skulle få ordna de nya kontoren efter sitt godfinnande, kan jag icke förstå, hvarför man skall vara så betänksam att inrätta nya kontor, och allra minst kan jag inse, hvarför man skulle tveka att inrätta åtminstone ett om året.

Jag har intet yrkande att framställa.

Herr Hansson i Solberga, hvilken inom utskottet varit af skiljaktig mening, yttrade: Herr talman! Då jag reserverat mig mot det beslut, hvartill utskottet kommit i denna fråga, har jag ej, i liket med reservanterna bland Första Kammarens ledamöter inom utskottet, gjort det i syfte att motsätta mig inrättande af ett riksbankens afdelningskontor under detta år, utan det är egentligen om stället, der kontoret bör förläggas, hvarom jag mot utskottets pluralitet haft en olika åsigt.

Af utskottets föreliggande betänkande synes, att fullmäktige i riksbanken, hörde öfver de i detta afseende inom begge kamrarne väckta tretton motioner, visserligen afstyrkt inrättande af sådant kontor under detta år, eller såsom det heter i fullmäktiges skrifvelse till bankoutskottet, sedan de förut redogjort för skälen: "Vid sådant förhållande synes det fullmäktige icke vara anledning att under innevarande år upprätta ännu ett afdelningskontor, hvarför fullmäktige hemställa, att motionerna om anordnande af nya sådana icke för närvarande må bifallas". Men så tillägga fullmäktige: "Skulle likväl, utan afseende å fullmäktiges afstyrkande, ett nytt kontor äfven af innevarande Riksdag anses böra beviljas, finna sig fullmäktige icke böra underlåta att uttala såsom sin åsigt, att den nordligare delen af riket, i hvilken nu blott två kontor finnas, nemligen i Luleå och Östersund, bör komma i åtanke framför den sydligare, hvilken utom hufvudkontoret har sju på icke

Ang. inrättande af ytterligare afdelningskontor af riksbanken.
(Forts.)

Ang. inrättan-
de af ytterli-
gare afdel-
ningskontor af
riksbanken.
(Forts.)

långt afstånd från hvarandra belägna sådana. Bland de föreslagna orterna för ett dylikt kontor inom norra delen af landet synes fullmäktige staden Falun böra sättas i främsta rummet, helst denna är residensstad i ett stort län, der en allt mera stegrad affärsrörelse bedrifves och der blott en större bank, nemligen Kopparbergs enskilda, nu utöfvar verksamhet". I likhet med hvad fullmäktige anfört här i senare delen, har äfven jag inom utskottet ansett, att, då det emot fullmäktiges uttalade åsigt tillstyrkt inrättandet af ett sådant kontor äfven i år, derom jag med utskottet varit ense, utskottet åtminstone bort gå fullmäktiges önskan, om jag så får uttrycka mig, så till vida till mötes, att det bestämt den plats för kontoret, om hvilken fullmäktige enhälligt varit ense, nemligen för Kopparbergs län i staden Falun, i stället för hvad som nu skett för Vesternorrlands län i Hernösand.

I motiven för sitt beslut säger utskottet på sid. 5 i betänkandet: "I afseende å platsen för det kontor, som utskottet sålunda anser böra redan detta år inrättas, förekommer visserligen att fullmäktige, på sätt af deras ofvanberörda utlåtande framgår, för sin del förklarar, att den ort, som borde närmast ifrågakomma till erhållande af dylikt kontor, vore Kopparbergs län, men utskottet vidhåller den förut flera gånger uttalade åsigten, att de från hufvudkontoret längst belägna och i afseende å kommunikationer och andra samfärdsmedel mindre gynnade platser borde härvid i främsta rummet ifrågakomma, under förutsättning naturligtvis att affärlifvet samt handel och rörelse i öfrigt vore af den betydighet, att desamma kunde gifva anledning till inrättande af ett riksbankskontor derstädes. Vid flera tillfällen har Vesternorrlands län framhållits såsom den ort, hvarinom riksbankskontor borde förläggas, och fullmäktige hafva redan år 1884 vid pröfning af fråga af enahanda beskaffenhet som den nu förevarande yttrat, att näst efter Jönköping borde Hernösand eller Sundsvall för Vesternorrlands län eller Falun i anseende till sin aflägsenhet från hufvudkontoret ifrågakomma till erhållande af riksbankskontor".

Men fullmäktige hafva icke vid sitt afgifna utlåtande år 1884 i samma fråga ställt Hernösand framför Falun, utan sagt: "Hernösand eller Sundsvall för Vesternorrlands län eller Falun". Vid 1888 års riksdag föreslog utskottet: "det Riksdagen ville besluta, att ett afdelningskontor af riksbanken bör under år 1888 inrättas i den länsresidensstad, som fullmäktige i riksbanken ega bestämma, med bemyndigande tillika för dem att tills vidare, och intill dess Riksdagen kan annorlunda besluta, föreskrifva de vilkor och bestämmelser i afseende å kontorets distrikt och lånerörelse samt dess skötande i öfrigt, som kunna finnas erforderliga". Då ville utskottet uppdraga åt fullmäktige att bestämma, hvar kontoret skulle förläggas. Nu åter, då fullmäktige så gjort — nej, då duger detta ej, utan utskottet föreslår ett helt annat ställe, än fullmäktige ifrågasatt. Utskottet utgöres likväl nu af samma personer, hvad Andra Kammarens ledamöter i utskottet beträffar, som då. Är detta konsekvent handladt? — Jag blott frågar. Långt ifrån att vara afvigt stämd mot att äfven Vesternorrlands län bör hafva

ett riksbanksafdelningskontor — huru vida Hernösand eller Sundsvall är den lämpligaste platsen, det vågar jag icke bedöma — har jag dock ansett, att, då utskottet ena året hemställer åt fullmäktige att besluta, hvar de anse ett kontor bäst behöfligt, de också ett annat år, då fullmäktige så göra, böra antaga det och ej gå i rak strid mot hvad fullmäktige då föreslå, synnerligast som jag har den åsigt i frågan, att bankofullmäktige bäst böra känna och bedöma, hvad behovet först och mest kräver. Jag försäkrar, att det är icke få deruppe i Dalarne, som länge längtat och fortfarande längta efter att få ett riksbanksafdelningskontor inrättadt. i de stora bergsbrukstrakterna, der tjuogtals mil äro flottbara, vid de stora skogsafverkningarna och jernvägsbyggnaderna, att icke nämna, att penningarörelsen der är mycket liflig. Oaktadt millioner och åter millioner kronor der handteras, ser man på dessa orter med få undantag endast privatbanksedlar, ett förhållande, som ovilkorligen komme att förändras, om ett afdelningskontor af riksbanken i orten komme till stånd.

Med återopande af hvad jag nu anfört och på de skäl i öfrigt jag i min motion andragit får jag hemställa, att kammaren, med afslag å utskottets förslag i denna punkt, måtte besluta, att under innevarande år ett afdelningskontor af riksbanken må för Stora Kopparbergs län i staden Falun inrättas under de vilkor och bestämmelser i afseende å lånerörelsen, som fullmäktige föreskrifvit för afdelningskontoren i Kalmar och Karlstad.

Herr Larsson i Mörtlösa: Jag skall bedja att få påpeka, att bankoutskottet föreskrifvit rörande det nu föreslagna bankkontoret i Hernösand väsentligen förändrade bestämmelser för detta kontors lånerörelse, mot hvad bankoutskottet föreslog förlidet år. Det heter nemligen i 1889 års bankoutskotts utlåtande, "att under innevarande år", d. v. s. 1889, "ett afdelningskontor af riksbanken må för Vermlands län i staden Karlstad inrättas under de vilkor och bestämmelser i afseende å lånerörelsen, som fullmäktige på grund af bemyndigande af 1887 års Riksdag föreskrifvit för afdelningskontoret i Kalmar". Och deremot heter det i år, att ett afdelningskontor skall inrättas i Hernösand "under de vilkor och bestämmelser i afseende å lånerörelsen, som bankofullmäktige ega föreskrifva, men i öfrigt på enahanda grunder, som gälla för riksbankens öfriga afdelningskontor". Då nu de först inrättade afdelningskontoren hafva betydligt mera utsträckta bestämmelser med afseende å dess verksamhet än de sist tillkomna, de i Kalmar och Karlstad, så är det temligen ovisst hvad bankoutskottet menar, då det säger, att ett afdelningskontor skall inrättas i Hernösand efter samma grunder, som gälla för riksbankens öfriga afdelningskontor. Då utlåtandet sålunda är ofullständigt och tvetydigt, så anhåller jag för min del för närvarande om afslag å detsamma.

Herr Petersson i Hasselstad: Herr talman, mine herrar! Denna af mig och öfrige representanter i denna kammare från Blekinge väckta motion, som, om jag icke misstager mig, blifvit

Ang. inrättande af ytterligare afdelningskontor af riksbanken.
(Forts.)

Ang. inrättan-
de af ytterli-
gare afdel-
ningskontor af
riksbanken.
(Forts.)

för fjärde gången af bankoutskottet tillbakavisad, har äfven denna gång af utskottet afstyrkts, därför att den icke funnit nåd inför bankofullmäktiges ögon och således icke af dem tillstyrkts. Detta förefaller mig underligt, då Karlskrona är en så stor stad som den är, och dit bland annat är förlagd flottan, hvilket icke torde vara obekant för någon af kammarens ledamöter eller för herrar bankofullmäktige, och följden deraf är åter, att en stor penningomsättning der eger rum. Här är dessutom förlagdt länets brandstodsbolag, med en omsättning af 80—90,000 kronor årligen, och för att kunna fort utbetala dessa medel, som äro erforderliga under året, måste det ovilkorligen vända sig till de enskilda bankkontoren, som taga en betydligt högre ränta för de kreditiv och vexlar, som måste dragas, emedan man icke kan vända sig till de mera aflägsna afdelningskontoren af riksbanken, der det är lägre ränta. Man har således mycket ofta haft olägenhet af, att der icke finnes något afdelningskontor förlagdt. Vidare finnes der ett hästförsäkringsbolag, jernvägsbolag, mejerier m. fl., som ega en betydlig penningomsättning. Jag föreställer mig, att det skulle vara en helt annan affärsrörelse i Karlskrona, än hvad det kan blifva vid de afdelningskontor, som utskottet nu föreslagit. Jag kan för min del icke vara med om det förslaget, och äfven om jag icke är nog mäktig att omvända någon att rösta med oss för att få detta afdelningskontor förlagdt i Karlskrona, så vill jag ingalunda gå in på, att det skall förläggas i Hernösand, emedan jag talat med en person, på hvilken jag litar fullständigt och som lemnat mig den upplysningen om Hernösand och trakten deromkring, att der skulle blifva så obetydligt litet affärsföretag för riksbanken, att det är rent af underligt, att utskottet kan hafva föreslagit denna plats. Om utskottet hade i stället följt fullmäktiges förslag och förlagdt kontoret till Falun, tror jag att det skulle varit tjenligare för banken. Det är väl troligt, att om fullmäktige haft reda på, att Hernösand skulle ega en sådan omsättning, som man påstår, borde de föreslagit den staden, och bankofullmäktiges utlåtande borde väl ligga till grund för bankoutskottets uttalande. Jag instämmer fullständigt med en reservant, då han säger, att åtminstone en grundlig utredning om Hernösands lämplighet hade bort föregå utskottets beslut. Det anser jag vara fullt riktigt och instämmer till alla delar i hans yttrande. Jag kommer således att yrka bifall till min motion, men skulle det icke blifva proposition på den, utan på votering mellan ett afdelningskontor i Hernösand eller ett i Falun, kommer jag ovilkorligen att rösta för att det blir förlagdt till Falun.

Jag skall emellertid nu bedja få yrka bifall till den af mig med flere af kammarens ledamöter väckta motionen.

Häruti instämde herrar *Pehrson* i Törneryd och *Svensson* från Karlskrona.

Herr Ryding: Då anmärkingar blifvit framställda mot bankoutskottets förslag, i hvad det angår valet af plats för nytt afdel-

ningskontor, anhåller jag att till bemötande af dessa anmärkningar få yttra några ord. Jag vill då först och främst erinra, att både fullmäktige i riksbanken och bankoutskottet ansett, att det nya afdelningskontor, som kan komma att inrättas, bör få sin plats i den nordligare delen af riket. Detta är ju ock lätt förklarligt, då man betänker, att i denna nordliga del nu finnas endast två afdelningskontor, under det att den sydligare delen af riket har förutom hufvudkontoret sju särskilda, på icke långt afstånd från hvarandra belägna afdelningskontor. I fråga åter om hvilken stad, som bör ifrågakomma, hafva fullmäktige och utskottet stannat i olika meningar, i det att fullmäktige för sin del föreslagit residensstaden i Kopparbergs län, men bankoutskottet residensstaden i Vesternorrlands län. Jag förmodar nu, att den strid, som kan blifva om platsen, kommer att röra sig uteslutande mellan dessa båda städer. Men i det afseendet synes mig, som om valet icke borde blifva synnerligen svårt.

Hvad folkmängden beträffar, ställer sig den i de begge nämnda länen ungefär lika, i det att folkmängden i Vesternorrlands län med endast ett par tusen invånare öferskjuter den i Kopparbergs län; men i fråga om affärsrörelse, i fråga om utvecklad industri och handel, står Vesternorrlands län vida öfver Kopparbergs län. Enligt det af statskontoret upprättade generalsammandrag öfver 1889 års bevilning uppgick för samma år den uppskattade inkomsten af rörelse eller yrke eller eljest i Kopparbergs län till 5,387,429 kronor, men i Vesternorrlands län till icke mindre än 18,427,794 kronor. Och om de belopp, som förmedlas genom landträneriet i Hernösand, kan man få ett begrepp genom den bilaga, herr Erik Peter Jonsson i Myre sista riksdagen vidfogade sin då väckta motion om inrättande af ett afdelningskontor i Hernösand. Denna bilaga innehöll ränteriets balansextrakt för december månad 1888 och utvisade en omsättningssumma af 7,372,490 kronor. Härtill kommer, såsom afven utskottet anmärkt, att Falun medelst jernväg har direkt och snabb förbindelse med hufvudstaden — resan upptager icke fullt nio timmar — under det att Hernösand är under den största delen af året genom ett par dagsresor skild från hufvudkontoret. Jag hemställer, huru vida icke dessa skäl äro fullt talande för utskottets förslag, och tager mig friheten att yrka bifall till detsamma.

Herr Ljungman: Med anledning af de invändningar, som gjorts mot utskottets förslag, ber jag få fästa uppmärksamheten derpå, att då det finnes en så stark opinion inom riksdagen mot inrättande af nya afdelningskontor så hastigt som ett hvarje år, nödgas de, som hylla den åsigten, att man bör inrätta ett dylikt kontor hvarje år, sluta sig samman och icke genom oenighet åstadkomma en sådan splittring, att man för i år går miste om att få ett sådant kontor.

Nu har bankoutskottet i öfverensstämmelse med äldre uttalanden föreslagit, att Vesternorrlands län bör vara i tur och ordning före Falu län, och då anser jag det alldeles nödvändigt att vid-

Ang. inrättande af ytterligare afdelningskontor af riksbanken. (Forts.)

Ang. inrättan- hålla den åsigten och icke vackla från det ena förslaget till det
de af ytterli- andra, med det resultat, att man icke får någonting alls. Inrät-
gare afdel- tandet af ett afdelningskontor i Vesternorrlands län förordades
ningskontor af nemligen af bankoutskottet redan samtidigt med att utskottet första
riksbanken. gången tillstyrkte afdelningskontoret i Jönköping.
(Forts.)

I utskottet voro i år rådande tvenne hufvudmeningar, den ena, att man skulle inrätta ett nytt afdelningskontor redan i år, den andra, att man skulle vänta dermed till nästa år. Men beträffande platsen var majoriteten för Hernösand, som nästan enhälligt ansågs vara den stad, som först borde komma i fråga. Jag tror det skulle vara till fromma för saken, om så blefve Riksdagens beslut, och hoppas jag att de, som motionerat om afdelningskontor på olika platser, skola förena sig om att efter utskottets förslag besluta ett afdelningskontor i sänder, emedan de annars riskera alltsammans. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr *Svenson* i Edum förklarade sig instämma med herr *Ljungman*.

Herr *Hörnfeldt*: Herr talman, mine herrar! Då bankoutskottet förehade till pröfning de olika motioner, som blifvit väckta angående inrättande af afdelningskontor inom de särskilda orterna, var det helt naturligt, att utskottet gick ut från den åsigten, att man icke kunde villfara allas önsksningar, utan att man måste inlåta sig i pröfning af, hvilket af dessa afdelningskontor kunde vara för riksbanken mest gagnande och nyttigt. Något sådant har äfven bankoutskottet gjort i sitt utlåtande, och bankofullmäktige hafva utgått från samma åsigt. Men bankofullmäktiges yttrande i ärendet synes åtminstone mig, och jag tror äfven åtskilliga af bankoutskottets ärade ledamöter, vara något humoristiskt. Bankofullmäktige yttra, att de för sin del icke vilja för närvarande tillstyrka inrättandet af ett nytt afdelningskontor, utan de anse, att Riksdagen bör låta denna fråga bero till ett annat år af det skäl, att de förut uttalat den åsigten, att Riksdagen icke bör inrätta mera än ett nytt afdelningskontor hvar annat år. Detta är nu som sagdt grunden, hvarför fullmäktige äro af den åsigten, att det icke är skäl att tillstyrka inrättandet af ett nytt afdelningskontor innevarande år. Men, säga bankofullmäktige, för den händelse att Riksdagen skulle besluta inrättandet af ett nytt riksbankskontor, är den nordligare delen af riket den, som företrädesvis bör ifrågakomma framför den sydligare, som redan har sju afdelningskontor, då den norra delen endast har två. Och då det så särskildt säges, hvilken plats det är, som skulle härvid komma i fråga, stanna fullmäktige vid staden Falun. Falun är således den ort, som, enligt hvad bankofullmäktige sålunda sagt, skulle bäst representera de intressen, som skulle tillgodoses för rikets nordligare delar. Det bör dock icke vara bankofullmäktige obekant, att Östersund är centrum i Sveriges rike, och det var ifrån sådan synpunkt, som bankoutskottet för sin del ansåg det vara lämpligt att förlägga afdelningskontoret till Hernösand.

Inom bankoutskottet uppstod ingen tvekan om, att icke endera Falun eller Hernösand borde ifrågakomma. Men det fans deremot inom utskottet en viss tvekan, huru vida afdelningskontoret skulle förläggas antingen till Falun eller Hernösand. Resultatet blef emellertid det, att det endast var två ledamöter, som röstade för Falun, men de öfrige för Hernösand.

Ang. inrättande af ytterligare afdelningskontor af riksbanken.
(Forts.)

Nu har man sagt, att det icke skulle finnas någon egentlig affärsrörelse i Hernösand i jämförelse med Falun. Jag har svårt att fatta det, men möjligtvis kan det bero derpå, att den talare, som yttrade detta, icke varit i Hernösand. Men så mycket är visst, att i Hernösand finnes en högst betydlig affärsrörelse, en mycket storartad trävarurörelse och en ofantlig trafik i andra afseenden också.

Det var en talare, som yrkade afslag på utskottets betänkande, deri det tillstyrker afdelningskontorets förläggande till Hernösand, på den grund att han icke kunde fatta, hvarför bankoutskottet tillstyrkt något obestämda vilkor för kontoret i Hernösand och gjort bestämmelserna något afvikande från dem, som gälla de sist upprättade afdelningskontoren, de i Kalmar och Karlstad. — Hela anledningen, hvarför utskottet så gjort, var den, att bankoutskottet ansett, att derest ett afdelningskontor skulle upprättas i Hernösand, så måste man fästa afseende vid, att der skulle blifva en betydlig vaxelrörelse, alldenstund stadens affärsliif är sådant, att behofvet att köpa vaxlar på utlandet är mycket stort. Men huru nu bankkontoret i Hernösand skulle närmare ordnas, det har icke bankoutskottet velat inlåta sig på, utan i det afseendet har man ansett, att man borde lemna fullmäktige fria händer.

Det är naturligt, att det är mången inom kammaren, som tror att, därför att jag är ifrån Vesternorrlands län, jag förordar detta kontor. Men jag kan försäkra eder, mine herrar, att man icke kan välja bättre plats än denna, hvarest riksbankens rörelse i tidernas längd helt visst skall lemna ett tillfredsställande resultat, och jag skulle önska, att upprättandet af detta afdelningskontor kunde påskynda upprättandet af afdelningskontor äfven i de orter, der man hittills fått vänta. Dessa orter, som hittills icke kommit i åtnjutande af något afdelningskontor, komma nog att erhålla sådana, äfven om de få vänta ett och annat år. Och det är därför som jag hoppas, att herrarne icke nu allt för strängt motsätta sig norrländingarnes önskan i detta fall, utan bifalla bankoutskottets förslag.

Med herr Hörnfeldt förenade sig herr *Jonsson* i Myre.

Herr *Pehrson* i Törneryd yttrade: Under öfverläggningarna här i kammaren under närmast föregående år om hvar och hur man borde upprätta afdelningskontor af riksbanken, har det ofta blifvit framhållet af dem, som mer eller mindre varit emot upprättandet af dessa afdelningskontor, att riksbankens ställning icke medgåfve, att man så fort som påyrkats upprättade sådana kontor.

Ang. inrättan-
de af ytterli-
gare afdel-
ningskontor af
riksbanken.
(Forts.)

Om deri ligger någon sanning, så synes det mig, som om fullmäktige i riksbanken liksom bankoutskottet borde vid pröfningen af en sådan fråga företrädesvis taga hänsyn till de platser, som ur finansiell synpunkt vore de bästa för riksbanken. Vill man utgå från en sådan mening, föreställer jag mig, att hvarken Hernösand eller Falun för närvarande kan intaga något framstående rum. När man är motionär i en sådan fråga som denna, anses man vanligen för mer eller mindre partisk, och hvar och en anses tala för sin sak utan att tillräckligt beakta andras, men om herrarne vilja taga hänsyn till de skäl, som blifvit framlagda i motionerna vid denna riksdag om afdelningskontors inrättande, och opartiskt bedöma dessa skäl, är jag för min del lifligt öfvertygad om, att I skolen finna att så goda skäl icke framlagts för något nytt afdelningskontors upprättande denna gång som det föreslagna i Karlskrona. Detta är äfven helt naturligt. Jag ber få påminna herrarne om statens årliga utbetalningar der för flottans räkning. Dessa utbetalningar hafva under de sex sista åren årligen gått upp till omkring tre millioner. Karlskrona är som bekant Blekinge läns residensstad. Provinsen Blekinge är näst Kristianstads län det mest bränvinsproducerande landskapet. Följaktligen inbetalas mycket pengar i form af bränvinstillverkningsafgifter. Karlskrona har äfven många inrättningar och anstalter, som röra sig med mycket betydliga penningomsättningar, såsom större pensionskassor, försäkringsanstalter m. m. Länets hushållningssällskap och landsting hafva sin betydliga penningrörelse koncentrerad i residensstaden Karlskrona. Detta sammanlagdt gör, efter mitt förmenande, att ingen så lämplig plats finnes bland dem, som nu äro föreslagna, som just den jag framhåller. Och med hänsyn till den allmänna affärsrörelsen är derjemte Blekinge i lika stort behof af ett afdelningskontor som trots någon annan ort i landet. På dessa skäl tager jag mig friheten yrka afslag på bankoutskottets förslag, i hvad det afser ett afdelningskontor i Hernösand, och bifall till den af mig med flere representanter från Blekinge väckta motionen, eller att Riksdagen måtte besluta upprättande af ett riksbankens afdelningskontor i Karlskrona.

I detta yttrande instämde herrar *Jönsson* i Gammalstorp, *Svensson* i Karlskrona och *Lilienberg*.

Vidare anförde:

Herr vice talmannen *L. O. Larsson*: Jag har inom riksbanken såsom fullmäktig uttalat mig i förevarande fråga, och herrarne torde således känna min ställning till densamma; och min mening är den, att Riksdagen icke bör inrätta något nytt afdelningskontor för i år, då ett nytt sådant inrättades sista året. Fullmäktige tro fortfarande, att man bör gå varsamt till väga och således endast hvart annat år inrätta ett nytt afdelningskontor. Ett ytterligare skäl för denna åsigt är det, att kammaren afslagit konstitutionsutskottets förslag till ändrade bestämmelser rörande

förvaltningen af riksbanken, på hvilket förslag hängde frågan, om riksbanken skulle blifva den enda sedelutgifvande banken i landet, hvilket åter skulle hafva haft till följd inrättandet af ett riksbankens afdelningskontor i hvarje läns residensstad. Jag tror, att man förfar klokt, om man i år icke beslutar att inrätta något nytt afdelningskontor, utan låter den frågan anstå till kommande riksdag.

*Ang. inrättan-
de af ytterli-
gare afdel-
ningskontor af
riksbanken.
(Forts.)*

När jag yttrat detta, ber jag att på samma gång få säga, att jag varit af samma mening som öfriga fullmäktige, att, i fall Riksdagen likväl skulle besluta ett kontors upprättande, det vore Kopparbergs län, som närmast och lämpligast borde komma i fråga. Jag skulle nog icke omnämnt detta eller talat om Kopparbergs län — emedan jag befarar, att man skall säga att jag talar för min egen ort och i eget intresse — derest jag icke hade att stödja mig på fullmäktiges enhälliga åsigt. Det är afvenledes på denna grund, som jag vågar nämna den saken också, att frågan om inrättandet af ett afdelningskontor i Hernösand hos fullmäktige rätt mycket varit på tal, men att, sedan man pröfvat omständigheterna från alla sidor, man kommit till det resultat, att Hernösand icke vore lika lämplig plats för ett riksbankens afdelningskontor.

Man säger, att Riksdagen förut uttalat sig för att Vesternorrlands län borde hafva ett kontor, och en utskottsledamot sade, att man icke skulle visa något vacklande, utan att när man engång sagt, att Vesternorrlands län borde vara berättigadt att få ett afdelningskontor, så borde man vidhålla detta äfven nu. Men det är det egendomliga, att när bankoutskottet 1885 föreslog att ett afdelningskontor skulle förläggas till Vesternorrlands län, så var det icke i Hernösand, det skulle inrättas, utan i Sundsvall. Således är det bankoutskottet sjelf, som visar det vacklande, hvilket man icke vill att Riksdagen skall låta komma sig till last.

Frågan om ett riksbankens afdelningskontor i Vesternorrland framkom till 1885 års Riksdag på det sättet, att det var två motionärer, som väckte förslag derom. Båda motionärerna voro från Vesternorrlands län, den ene af dem var ifrån Sundsvall och den andre ifrån Hernösand. Den motionären, som ville hafva bankkontoret inrättadt i Hernösand, sade att det är alldeles orimligt att förlägga ett afdelningskontor i Sundsvall, motionären ifrån Sundsvall sade, att det är alldeles orimligt att inrätta ett afdelningskontor i Hernösand, och så blef det icke af med något afdelningskontor på någotdera stället. Och ehuru motioner varit väckta hvarje år sedan dess, har Riksdagen icke accepterat förslagen att förlägga ett afdelningskontor af riksbanken till Hernösand.

Nu är det visserligen sagdt, att i Hernösand råder brist på kommunikationer. Der finnes icke någon jernväg. Men må hända skulle man derigenom skapa ett skäl för staten att bidraga till en jernväg till Hernösand, likasom den ansetts böra göra det till öfriga städer vid kusten deruppe i Norrland.

Sedan nu bankofullmäktige ha uttalat den åsigt, att det vore skäl att förlägga ännu ett afdelningskontor i norra Sverige, så säger man, att om man skall taga i betraktande det förhållandet,

Ang. invättan-
de af ytterli-
gare afdel-
ningskontor af
riksbanken.
(Forts.)

att norra Sverige bör ytterligare tillgodoses i detta afseende, så är det Östersund, som är medelpunkten i Sverige. Men icke får man väl här räkna med lappmarkerna och dessa stora, alldeles obebyggda trakterna deruppe och säga, att därför att de ligga ofvanför Östersund, så böra de anses för att vara det egentligen norra Sverige, och att man därför dit bör förlägga detta nya riksbankskontor. Men dessutom är det väl allmänt bekant, att Kopparbergs län ju alltid räknas till norra Sverige, och när man talar om mellersta och södra Sverige, så anser man ju sålunda, att Dalarne hör till det norra. Det har, märkvärdigt nog, denna gång i utskottets betänkande kommit, icke att smyga sig in, men att intagas ett litet vilkor, nemligen att detta nu föreslagna kontoret i Hernösand icke skulle blifva af så inskränkt beskaffenhet med hänsyn till sin befogenhet som de två senast inrättade kontoren i Karlstad och Kalmar. Det är märkvärdigt att man har satt detta i klämman, men i motiveringen finna vi ingenting häraf. Också har jag varit en bland dem, som, första gången de läste detta betänkande, icke kunde finna annat, än att här var fråga om ett kontor sådant som de i Karlstad och Kalmar, och flere af utskottets ledamöter visste heller icke om någonting annat. Men en annan, som hade bättre reda på sig, sade, att det skulle bli något mer, än hvad som beskärts dessa begge provinser. För min del tror jag emellertid, att när man slagit in på den banan, som man gjort då man inrättade dessa begge kontor i Karlstad och Kalmar, det är bäst att fortgå på samma sätt, så att man gör de nya kontoren lika med dessa. Eller också bör man göra dessa begge kontor likasom de nya likställda med de förutvarande. Men icke bör man nu återgå till det gamla, men på samma gång låta de två kontoren i Karlstad och Kalmar stå kvar vid de små rättigheter, som de nu ha i jmförelse med de öfriga kontoren.

Angående Sundsvall och Hernösand torde det kunna sättas i fråga, hvilckendera af dessa två städer som närmast bör få ett afdelningskontor. Det har redan blifvit påpekadt flera gånger, att Vesternorrlands och Kopparbergs län i afseende på storlek och folkmängd äro ungefär likställda, men i fråga om banker äro de icke lika lyckligt lottade. Ty under det man i Dalarne har blott en enda bank, så har man *dels* i Sundsvall "Sundsvalls enskilda bank", "Sundsvalls handelsbank", "Sundsvalls folkbank" och "Medelpads folkbank", sålunda fyra banker der — och *dels* i Hernösand "Hernösands enskilda bank". Sålunda har man i Vesternorrlands län två sedelutgifvande banker och dessutom tre som icke hafva sedelutgifningsrätt. Nu är det visserligen sant, att det är mycket större rörelse inom Vesternorrlands län än i Kopparbergs; men, som man finner, så är det också många banker, som dela denna rörelse i Vesternorrlands län, under det att Kopparbergs län, som sagdt, icke har mer än enda bank. Om jag nu jmför de båda städerna Sundsvall och Hernösand, så säger den ene motionären, att Hernösand är medelpunkten i Vesternorrlands län, och att här är rörelsens centrum. Men ser man efter, huru förhållandet ställer sig, så finner man, att då bankerna i Sunds-

vall hafva utestående fordringar till belopp af 37,710,306 kronor 46 öre, så har Hernösands-banken icke mer än 20,978,912 kronor 98 öre, d. v. s. blott något mer än hälften. Ser jag åter på de olika grenarna af rörelsen, så finner jag, att under det Sundsvallsbankerna diskonterat inrikes vaxlar till belopp af 16,255,000 kronor, så utgjorde beloppet för Hernösand icke fullt 5 millioner. Beloppet af utrikes vaxlar utgjorde för Sundsvall 1,104,000 kronor, men för Hernösand endast 157,000 kronor. Då inteckningslånen för Sundsvall uppgingo till 3,625,000 kronor, var den motsvarande siffran för Hernösand endast 847,000 kronor. Beloppet af lån mot hypotek af aktier stälde sig för Sundsvall till 3,158,000 kronor och för Hernösand till endast 1,269,000 kronor; lån mot hypotek af varor för Sundsvall till 2,397,000 kronor och för Hernösand blott till 851,000 kronor. Lån mot namnsäkerhet åter utgjorde för Sundsvall 775,000 kronor och för Hernösand 1,273,000 kronor. (Det är sålunda endast i fråga om lån mot namnsäkerhet som Hernösand öfverträffar Sundsvall — i fall detta skall lända Hernösand till beröm). I fråga om utestående kreditivlån slutligen, ställer sig siffran för Sundsvall till 6,829,000 kronor, men för Hernösand till endast 5,990,000 kronor. — Utaf dessa siffror vill det synas som om, åtminstone hvad rörelsen beträffar, Sundsvall borde, i jmförelse med Hernösand, vara den plats, som först skulle komma i fråga vid inrättande af ett afdelningskontor.

Men dessutom är det en annan omständighet, som förtjenar att tagas i betraktande. Under den tid jag varit ledamot af bankofullmäktige har Vesternorrlands län ytterst litet anlitat riksbanken, så länge det tillhörde hufvudkontoret åtminstone. Jag kan icke erinra mig, att en ansökning om ett afbetalningslån inkommit från Vesternorrlands län. Jag vill icke bestämdt påstå, att det icke händt någon gång, men har det händt, så har det varit ytterst sällsynt. Afven i öfrigt har detta län anlitat riksbanken ytterst sparsamt i jmförelse med öfriga län. Detta synes mig bevisa, att denna provins redan är så väl tillgodosedd med banker, att här icke förefinnes något trängande behof att just i år der inrätta ett nytt kontor af riksbanken.

Hvad folkmängden beträffar, så har Sundsvall öfver 11,000 invånare, under det Hernösand har blott 5,693. Falun återigen har 7,700.

I fråga om rörelsen vill jag, såsom redan förut blifvit sagdt, visst icke påstå, att icke densamma inom Vesternorrlands län, när man summerar i hop alla siffrorna för både Sundsvall och Hernösand, är större än den i Kopparbergs län och till och med större än i de flesta af de öfriga länen också. Men skulle man taga detta till utgångspunkt, så borde Vesternorrlands län ha varit bland de första, som skulle fått ett afdelningskontor. Men man får väl taga hänsyn till behofvet af banker inom orterna; och jag har nu sökt visa, att Vesternorrlands län redan är så välsignadt med banker, att något trängande behof att der inrätta ett afdelningskontor alldeles icke förefinnes, hvaremot förhållandet ställer

Ang. inrättande af ytterligare afdelningskontor af riksbanken.
(Forts.)

Ang. inrättande af ytterligare afdelningskontor af riksbanken. sig helt annorlunda med Stora Kopparbergs län, som icke har mer än en enda bank.

Det är därför jag nu yrkar afslag på den föredragna punkten i utskottets betänkande, dock så att, för den händelse kammaren skulle besluta sig för inrättande af ett nytt afdelningskontor, jag förenar mig med herr Anders Hansson uti det af honom framställda yrkandet, att detta kontor måtte förläggas till Falun.

(Forts.)

Herr Ljungman: Med anledning af hvad vice talmannen behagade yttra om klämman i utskottets betänkande ber jag få påpeka, att denna kläm är ordagrant afskrifven efter den, som bifölls vid 1887 års riksdag, då det beslöts inrättande af ett afdelningskontor i Kalmar. Bankofullmäktige skulle alltså få alldeles samma rättigheter med hänsyn till det af utskottet nu föreslagna kontoret i Hernösand, som deingo 1887 med hänsyn till kontoret i Kalmar.

Hvad beträffar den anmärkning, vice talmannen vidare framstälde mot Hernösand såsom lämplig plats för detta nya kontor, nemligen att der icke behöfdes något sådant, därför att man icke anlitar riksbanken med några afbetalningslån från Vesternorrlands län, så vill jag säga: desto bättre. Då kan man ju hoppas, att att man icke skall behöfva få höra en sådan anmärkning, som uttalats mot Kalmar-kontoret, nemligen att det är blott en landtmannabank, som endast har att tillgodose landtmännen med afbetalningslån. Jag är öfvertygad, att detta kontor i Hernösand, om det kommer till stånd, skall visa sig egnadt att taga affärsrörelsen om hand och lemna ett ganska godt resultat.

Beträffande hvad vice talmannen vidare anförde derom, att då det första gången var förslag om att inrätta ett afdelningskontor af riksbanken i Vesternorrlands län, man då föredrog Sundsvall, så vill jag nämna, att man då ännu icke hade så afgjordt bestämdt sig för, att afdelningskontoren skulle förläggas i residensstäderna, som nu är fallet, sedan man stadgat sin uppfattning i det hänseendet. Jag tror sålunda, att man t. ex. i Östergötland nu önskar ett afdelningskontor uti Linköping och icke uti Norrköping, som likvisst är en mycket större stad. Så också här. Och när det för flera år sedan var fråga om ett afdelningskontor i Skaraborgs län, så föreslogs Skövde — något som också, efter hvad jag vill minnas, bankofullmäktige tillstyrkte — men nu är meningen för Mariestad, därför att det är residensstad. Så också här. Det skäl, som anförts för Sundsvall, att det har en mera utvecklade privatbankrörelse än Hernösand, synes mig tvärtom just tala för att förlägga afdelningskontoret till Hernösand och icke till Sundsvall.

Jag yrkar alltså fortfarande bifall till utskottets hemställan och vill framhålla, att, för den händelse man verkligen önskar ett utvidgande af riksbankens verksamhet genom inrättande af nya afdelningskontor i orterna, det är nödvändigt att vi icke splittra oss, utan nu sluta oss samman kring utskottets förslag. Hvad Dalarne beträffar, så är ju den orten i sin goda tur i alla händelser. Snarare kan jag förstå missbelåtenheten hos representanterna från

Blekinge, hvilka hvarken från fullmäktige eller från utskottet fått något förord. Men representanterna från Dalarne kunna, tycker jag, vara belättna. Hvad Dalarne angår, har jag för öfrigt af en utskottsledamot, som med all säkerhet eger lika stor kännedom om affärlifvet och förhållandena derstädes som vice talmannen, hört förklarats, att Dalarne alldeles icke hade något behof af ett afdelningskontor.

Ang. inrättande af ytterligare afdelningskontor af riksbanken.
(Forts.)

Herr Jonsson i Myre: Herr talman! Det var en talare på blekingebänken, som framhöll, att det icke hade framdragits så goda skäl för något annat riksbankskontors inrättande som för det i Karlskrona. Men jag åberopar i det fallet dels de skäl, jag framhållit i min motion, der jag åberopat de skäl, som jag framhållit uti föregående årens motioner, särskildt de skäl, jag framhöll uti den af mig väckta motion förlidet år, och de bilagor, som jag vidfogat densamma. Jag tror, att der funnits tillräckliga skäl andragna för ett afdelningskontor i Hernösand. Dem har bankoutskottet haft tillgängliga för sig för att taga reda på dessa andragna förhållanden. Jag tror, att utskottet äfven gjort det och anser därför, att det nu icke behöfver sättas i fråga, huru vida skälen för motionen äro framdragna vid denna riksdag, eller om de vid en föregående äro framlagda.

Här har förut utaf en talare på dalabänken talats om, huru som bankofullmäktige år 1884 förordade inrättandet af ett afdelningskontor i Vesternorrlands eller Kopparbergs län, men att det då icke föreslogs någon särskild plats, men 1885 blef platsen föreslagen; bankofullmäktige föreslogo då ett afdelningskontor i Vesternorrlands län. Herr vice talmannen har nu sjelf uppgifvit detta, hvilket ock är rätta förhållandet, att bankofullmäktige år 1885 föreslagit ett riksbankskontor i Vesternorrlands län och dervid hemställt, att ifrågavarande kontor måtte inrättas i staden Sundsvall, oaktadt Hernösand vore residensstaden. Men just på den grund, att sistnämnda stad var residensstad och hade ett centralare läge för hela länet än Sundsvall, gick frågan denna gång icke igenom. Herr vice talmannen har vidare sagt, att så många banker redan förut funnes i Sundsvall, hvaremot man i Hernösand blott hade en bank, Hernösands enskilda bank, hvilken äfven hade ett afdelningskontor i Nyland, som är beläget sex mil derifrån, samt ett i Sollefteå. Han sade ytterligare, att oaktadt Sollefteå är en stor handelsplats, hade ingen bank något vidare att göra der, samt att det under sådana omständigheter skulle vara alldeles egendomligt, i fall dit skulle komma ännu en konkurrent. Men jag har föreslagit, att ett afdelningskontor skulle inrättas i Hernösand och icke i Sollefteå; dervid är att märka, att det är Hernösands enskilda bank, som har bankkontoren både i Hernösand, Nyland och Sollefteå ensamt utan någon konkurrent.

Herr vice talmannen höll derefter före, att om något nytt afdelningskontor af riksbanken skulle inrättas i Vesternorrlands län, borde platsen blifva i Sundsvall. Med anledning häraf vill jag upplysa om, att Sundsvalls stad ligger endast 5 mil söderut från Hernösand. De sågverk och andra industriella inrättningar, som

Ang. inrättan-
de af ytterli-
gare afdel-
ningskontor af
riksbanken.
(Forts.)

ligga i Medelpad mellan dessa båda städer och norr om Indals-
eliven, hafva lika bekvämt och nära till Hernösand som till Sunds-
vall. Örnsköldsvik t. ex. ligger 11 mil, om jag minnes rätt, norr
om Hernösand, Nyland 6 mil derifrån upp efter Ångermanelfven,
der stor industri- och affärsrörelse bedrivnes, och Sollefteå hand-
delsplats 10 mil från Hernösand. Då hafva vi derifrån 20 mil till
länsgränsen, hvarför det icke torde vara lämpligt att lägga något
afdelningskontor i Sundsvall, hvaremot ett sådant vore mycket
lämpligt att förlägga till Hernösand, som, utom det att denna stad
är residensstad, äfven är mest centralt belägen för det ifrågava-
rande ändamålet.

De siffror, som framhöllos af herr vice talmannen i afseende
å penningomsättningen och den affärsrörelse, som förefans i Ve-
sternorrlands län, anser jag utgöra ett godt bevis på, att, der
en sådan stor penningomsättning omvexlar och så stor affärs-
rörelse bedrivnes, ett afdelningskontor mycket väl kunde syssel-
sättas.

För min del skall jag yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Hörnfeldt: Det förvånar mig alldeles icke, att vice
talmannen försöker försvara bankofullmäktiges uppfattning, att
man bör gå varsamt till väga i afseende på afdelningskontorens
inrättande; jag säger det ännu en gång: det förvånar mig alls icke!
Men hvad som förvånar mig, är, att bankofullmäktige afstyrkt mo-
tionen och kommit till det resultat, att Hernösand icke vore någon
lämplig plats för ett nytt afdelningskontors inrättande, utan att
något skäl därför anförts hvarken i fullmäktiges utlåtande eller i
det anförande, som vice talmannen nyss afgifvit. Att ett afdel-
ningskontor i Hernösand skulle blifva isoleradt, tror jag att man
icke behöfver befara, ty skulle så blifva fallet, måtte väl Luleå-
kontoret vara det ännu mer.

Vice talmannen rörde sig i öfrigt med en ofantlig mängd siffror
för att visa Sundsvalls företråde framför Hernösand i fråga
om det nu tilltänkta nya afdelningskontorets inrättande. Jag ber
att få säga honom, att det nu alldeles icke väckts någon motion
om inrättande af ett afdelningskontor i Sundsvall. Hvarför han
då skall jemföra Hernösand med Sundsvall, det förstår åtminstone
icke jag. Det hade då kunnat vara lämpligare att i detta fall upp-
räkna några siffror för jemförelse i samma afseende mellan Hernö-
sand och Falun — men han ansåg naturligtvis det icke vara just
så lämpligt att göra någon sådan jemförelse.

Jag skall icke upptaga kammarens tid vidare.

Herr Arhusiander: På de skäl, som anförts från talarne på
vesternorrlandsbanken, skall jag anhålla att få yrka bifall till ut-
skottets hemställan om inrättandet af ett afdelningskontor af riks-
banken uti Hernösand, hvilken stad är både residensstad och cen-
tralt belägen inom Vesternorrlands län och således lämpligaste
punkten inom länet för det antydda ändamålet. Man har väl sagt,
att Sundsvall äfven vore en lämplig plats i detta afseende. Der-

om är emellertid nu icke fråga, eftersom någon motion i den vägen icke har väckts, hvarför jag heller icke vill inlåta mig på någon jemförelse mellan dessa platsers lämplighet i detta fall.

Jag tillåter mig därför endast yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. inrättande af ytterligare afdelningskontor af riksbanken.
(Forts.)

Herr E. G. Boström: Den omständigheten, att det från så många håll här yrkats nya afdelningskontors inrättande, och att hvar och en som talat i saken sökt ådagalägga sin stads eller ords lämplighet framför andra, synes mig gifva ytterligare stöd för det yttrande, som bankofullmäktige i detta fall afgifvit, nemligen att i år icke borde anläggas något nytt kontor. Då jag dessutom ser, att af de 23 sakkunnige personer, som yttrat sig i denna fråga, innan den framlades för Riksdagen, nemligen 7 bankofullmäktige och 16 utskottsledamöter, bankofullmäktige yttrat sig mot något nytt afdelningskontors inrättande i år, att vidare 9 utskottsledamöter varit för och 7 emot kontorets förläggande till Hernösand, så synes tydligen, att majoriteten af dem, som yttrat sig i frågan, har varit emot förslaget beträffande sistnämnda stad.

På dessa grunder, herr talman, yrkar jag afslag å utskottets hemställan rörande inrättandet af ett afdelningskontor i Hernösand. Skulle likväl något nytt afdelningskontor inrättas, tror jag, att största skälen förefinnas att förlägga ett sådant i Falun.

Herr Dahn: Jag undrar icke på, att hvar och en vill förfäktas sin ords intressen, men tydligt är, såsom ock nogsamnt synes af den siste talarens anförande, att i fall man vill hafva ett praktiskt resultat af det utlåtande, som här föreligger, så få herrar motionärer underordna sina enskilda intressen och söka ena sig om utskottets förslag, ty detta har säkerligen af alla den största utsigten att gå igenom.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Olsson i Sörnäs: Ehuru jag med uppmärksamhet hela tiden åhört den förda diskussionen, har jag dock icke på något sätt blifvit öfvertygad om annat, än att fullmäktige i riksbanken hafva i denna fråga fullständigt redogjort för den plats, der ett nytt afdelningskontor för närvarande först borde ifrågakomma, hvarför jag för min del kommer att rösta för det af herr Anders Hansson framställda förslaget, nemligen om inrättandet af ett riksbankens afdelningskontor i Falun.

Herr Lyttkens: Denna ständigt återkommande strid om inrättande af nya afdelningskontor af riksbanken och deras lämpligaste läge visar, att det hade varit nödigt, att herrar bankofullmäktige ställt sig till efterrättelse det af ett föregående bankoutskott gjorda och af Andra Kammaren gillade uttalande — hvilket dock till följd af Första Kammarens afslag icke kunde komma under gemensam votering — nemligen, att fullmäktige borde göra en ordentlig utredning, hvar och i hvad mån och under hvilka för-

Ang. inrättan-
de af ytterli-
gare afdel-
ningskontor af
riksbanken.
(Forts.)

hållanden samt i hvad ordning vi kunde inrätta nya riksbanks-
afdelningskontor. Hade fullmäktige hörsammat denna af kammaren
uttalade önskan, så hade man nu kunnat få se en ordentlig, på
sakkunskap och opartiskhet grundad utredning af den föreliggande
frågan, samt sluppit höra, huru hvar och en här står och kifvas
för sin orts intressen. Men fullmäktige hafva icke varit så nådiga,
att de gjort detta, och därför sväfva vi också i stor okunnighet
om hvad som är ändamålsenligast och hvad behovet i denna
fråga kräfver. — Huru vigtig en sådan föregående utredning är,
visar sig bäst af det år 1881 inrättade afdelningskontoret i Vexjö.
Ty det är onekligt, att Karlskrona i detta hänseende hade varit
en lämpligare plats än denna lilla, inne i landet belägna staden
Vexjö, med snart sagdt ingen större affärsrörelse, samt att därför
ett kontor hellre borde hafva inrättats i Karlskrona än i Vexjö.
Om en sådan utredning af fullmäktige då framlagts för Riksdagen,
hade nog dess beslut afven utfallit annorlunda, än hvad som skedde,
och resultatet deraf för banken och det allmänna blifvit vida nyt-
tigare, än hvad nu är förhållandet.

Jag tror, att det är samma förhållande, fastän kanske icke i
så hög grad, då striden nu gäller städerna Falun eller Hernösand.
Att nu förlägga ett afdelningskontor till Falun, oaktadt affärs-
rörelsen allt mer och mer drager sig till Hernösand, vore ungefär
detsamma, som då man 1881 anlade ett nytt kontor i Vexjö i stäl-
let för i Karlskrona. Angeläget hade därför varit, att fullmäktige,
då de se och höra dessa årligen återkommande önsknings-om nya
afdelningskontors inrättande på olika orter, uppgjort en beräkning
öfver hvad de viktigaste behofven kräfva.

Jag har intet annat yrkande att göra än att instämma i ut-
skottets förslag rörande inrättandet af ett nytt afdelningskontor
af riksbanken uti Hernösand, ty jag tror, att denna stad är en
viktigare handelsplats än Falun. Sistnämnda stad kommer nog
också med tiden att få sitt afdelningskontor. Att i detta fall gynna
den större affärsrörelsen är viktigast, och hänsyn bör dervid icke
tagas till enskilda personers större eller mindre inflytande här
eller der.

Herr Lasse Jönsson: Jag hade icke tänkt begära ordet i
denna fråga, och oaktadt jag är motionär, skall jag heller icke
hålla på det förslag, jag framställt om inrättandet af ett afdelnings-
kontor af riksbanken i Kristianstad. Hvarför jag begärde ordet,
var därför, att siste talaren klandrade bankofullmäktige därför, att
de icke föreslagit, hvar, i hvad mån och under hvilka förhållanden
ett nytt afdelningskontor af banken skulle kunna inrättas. Men
det är just en sådan utredning, som här föreligger. Jag har all-
tid ställt mig detta fullmäktiges förslag i detta hänseende mer till
efferrättelse än till och med bankoutsrottets förslag, ty jag an-
ser, att fullmäktige böra i detta fall hafva vida större sakkunskap
och kännedom än utskottet. Då det nu är fråga om att välja,
hvilken af dessa auktoriteter är den största, så röstar jag för full-

mägtiges förslag, nemligen om inrättandet af ett afdelningskontor af riksbanken i Falun.

*Ang. inrättan-
de af ytterli-
gare afdel-
ningskontor af
riksbanken.
(Forts.)*

Herr Dahlberg: Jag hade verkligen icke tänkt yttra mig i denna fråga, ty huru objektivt man än vill se saken, kan man likväl icke undgå att taga något intryck af ortintressena. Skall jag för min del se saken fullt objektivt, så vill jag säga, att jag med afseende på nuvarande förhållanden skulle anse det vara föga lämpligt, att riksbanken för närvarande och under den allra närmaste tiden inrättade något nytt afdelningskontor alls. Jag föreställer mig, att förr än vi få se följderna af onsdagens beslut i afseende på omreglering af riksbankens verksamhet, för så vidt det afsåg de grundlagsförändringar, som då voro i fråga, kunde det må hända vara klokt att tills vidare uppskjuta med inrättandet af något nytt afdelningskontor af riksbanken.

Skall jag se saken från annan synpunkt än riksbankens, som utan tvifvel skulle vilja vara befriad från dessa afdelningskontor, skall jag se saken från en mera subjektiv synpunkt, så måste jag erkänna, att de skäl, som anförts för inrättande af ett afdelningskontor i Hernösand, äro mera talande än de, som andragits för ett kontor i Falun. Särskildt äro kommunikationsförhållandena sådana, att det under vissa omständigheter och en viss årtid kan hafva sina stora fördelar, att det finnes ett afdelningskontor i Hernösand. Derjemte får man icke förbise, att ganska betydliga belopp ränterimedel, särskildt skogsmedel, derigenom skulle kunna fortare göras fruktbarande.

För min del vill jag icke framställa något yrkande, enär jag hellre skulle se, att hela frågan för denna gång föll, men i händelse af omröstning kommer jag att rösta för inrättande af ett afdelningskontor i Hernösand.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag å densamma; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef begärd och försiggick enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad bankoutskottet hemställt i 1 punkten af utlåtandet n:o 13, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, är utskottets nämnda hemställan af kammaren afslagen.

Ang. inrättan-
de af ytterli-
gare afdel-
ningskontor af
riksbanken.
(Forts.)

Omröstningen visade 103 ja och 81 nej; och hade utskottets hemställan alltså af kammaren bifallits.

Punkten 2.

Vid föredragning af *mom. a)*, innefattande utskottets afstyrkande af förslaget om inrättande af ett afdelningskontor i Linköping, begärdes ordet af

Herr Larsson i Mörtlösa, som yttrade: Då kammaren nu bifallit inrättande af ett afdelningskontor i Hernösand, skall jag icke framställa något yrkande.

Jag kan dock icke underlåta att påpeka behovet af ett afdelningskontor äfven för Östergötland, som har en folkmängd, som icke öfverträffas af något län, med undantag af Malmöhus, Göteborgs och Elfsborgs, och som har det största taxeringsvärdet näst Malmöhus län. I industrielt afseende öfverträffas det dessutom icke af något annat län än Malmöhus och Göteborgs; det har nemligen ett tillverkningsvärde i industrielt afseende, som uppgår till närmare 23 millioner.

Jag hyser emellertid det hoppet; att bankofullmäktige och Riksdagen så snart som möjligt må hafva Östergötland i benägen åtanke.

Vidare anfördes icke. Momentet bifölls.

Mom. b) c) d) e) f) g) h) och i).

Biföllos.

§ 5.

Ang. ändrade
grunder för
väghållnings-
besvärets ut-
görande på
landet.

Härefter företogs handläggning af lagutskottets utlåtande n:o 46, i anledning af väckta motioner angående väghållningsbesvärets utgörande på landet.

Till lagutskottets handläggning hade Andra Kammaren hänvisat fem särskilda motioner angående väghållningsbesvärets utgörande på landet. Motionerna hade afgifvits, n:o 20 af herr *Ollas A. Ericsson*, med hvilken herr *M. Tysk* instämt, n:o 57 af herr *J. Johnsson* i Thorsberg, n:o 92 af friherre *C. Carlson Bonde*, med hvilken fyra ledamöter af kammaren instämt, n:o 165 af herr *G. F. Östberg* samt n:o 194 af herr *N. Fosser*, med hvilken sju ledamöter af kammaren instämt.

I motionerna hade föreslagits

af herr *Ollas A. Ericsson*:

“att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t ville i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och så snart

ske kan till Riksdagen aflåta förnyad nådig proposition med förslag till lag angående väghållningsbesvärets på landet ordnande i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de grunder, som för skjuts- skyldighetens afgörande äro gällande“;

Ang. ändrade grunder för väghållningsbesvärets utgörande på landet.
(Forts.)

af herr *J. Johnsson*:

“att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, att Kongl. Maj:t täcktes, så fort ske kan, låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lag för väghållningsbesvärets utgörande med hufvudsakligt afseende å vissa i motionen angifna förhållanden“;

af friherre *Bonde*:

“att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till ordnande af underhållet af de allmänna vägarne efter följande grunder:

a) att underhållet af väg, så väl vinter- som sommardid, öfverlemnas mot betalning åt den, som erbjuder sig för billigaste pris utföra arbetet, under förutsättning att det begärda priset af vederbörande landsting godkännes;

b) att kostnaden för detta underhåll fördelas sålunda, att en tredjedel betalas af staten samt återstående två tredjedelar utdebiteras efter fyrk på så sätt, att för jordbruksfastighet så väl bevillningsskyldig som bevillningsfri erlägges fyra gånger så mycket för hvarje fyrk som för alla öfriga beskattningsföremål“;

af herr *Östberg*:

“att Riksdagen måtte för sin del besluta vissa i motionen angifna bestämmelser angående väghållningsbesväret på landet“;

samt af herr *Fosser*:

“att Riksdagen må besluta att i skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t må låta utarbета och för Riksdagen framlägga nytt förslag till lindring af väghållningsbesväret, hufvudsakligen bygd på följande grunder:

a) att den jord, som nu bestrider väghållningen, bibehölles vid denna skyldighet mot någon skälig befunnen lindring af visst årligt bidrag från statsverket och landstingen;

b) att vägbehållningsbesvärets verkliga värde uppskattas länsvis af en för detta ändamål inom hvarje län tillsatt särskild nämnd; samt

c) att den såsom skälig befunna lindringen tillkommer hvarje väghållningsskyldig med vissa jemna procent af det sålunda uppskattade värdet.“

Ang. ändrade
grunder för
väghållnings-
besvärets ut-
görande på
landet.
(Forts.)

På anförda skäl hemställde utskottet i föreliggande utlåtande:

att Riksdagen i anledning af ifrågavarande motioner ville i skrifvelse — med uttalande af den åsigt, att frågan om ett lämpligt ordnande af väghållningsbesväret på landet är af den vikt, att dess lösning icke bör undanskjutas — anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning, dels i hvad mån, under förutsättning att vägunderhållet in natura kommer att utgöras af den i mantal satta jorden, bidrag till väghållet må lemnas af andra beskattningsföremål för att bereda erforderlig lindring i väghållningstungan, dels ock huru vida och i hvad utsträckning bidrag i omfördälda hänseende må kunna lemnas från statsverket och af landstingsmedel, samt derefter för Riksdagen framlägga förnyadt förslag till lag i ämnet.

Efter uppläsande häraf anförde:

Herr Ollas A. Ericsson: Jag kan ej annat än erkänna, att de väckta motionerna rörande vägunderhållningsbesvärets utgörande på landet blifvit af lagutskottet välvilligt behandlade, då utskottet till svar på de olika framställningarna sjelft formulerat ett skrifvelseförslag till Kongl. Maj:t, men innan Riksdagen beslutar sig för en skrifvelse till Kongl. Maj:t i denna fråga, vill jag göra en hemställan, huru vida icke åtminstone denna kammare gjorde klokast i att först som sist uttala önskvärheten af att frigöra den i mantal satta jorden från skyldigheten att utgöra väghållningen in natura, emedan jag tror, att väghållningsfrågan icke kan nöjaktigt lösas, förr än underhållet ställes på entreprenad. I denna uppfattning stärkes jag af den diskussion, som föregick frågans afgörande i båda kamrarna sistförflutna riksdag, dervid framhölls, att det då framlagda förslaget, om det skulle bifallas och blifva gällande lag, skulle komma att blifva en allt för dyrbar apparat utan motsvarande lindring för den näring, den afsåg att bereda lättnad. Samma anmärkning tror jag ock skall drabba det förslag, som af Kongl. Maj:t komme att utarbetas på basis af den af den af utskottet föreslagna skrifvelsen, i fall den skulle af Riksdagen beslutas, ty hvad skola de tjena till dessa dyrbara anordningar med vägstyrelser, vägnämnder och oupphörligen återkommande vägdelningar etc., då man kan undvika desamma genom att ställa vägunderhållet på entreprenad? Man må nemligen försöka att göra vägdelningen så rättvis som möjligt, så skall man dock efter ett eller annat år, då t. ex. lättare kommunikationer uppstått i ena ändan af vägdistriktet, som betydligt underlätta väghållningen derstädes, men på andra ändan uppstår en industriell anläggning, som genom sina transporter förderfvar deromkring liggande vägar och fördyrar väghållet, få grundad anledning klaga öfver den blott för några år sedan verkställda kostsamma vägdelningens orättvisa, och jag behöfver knappast nämna om det trassel, som uppstår vid tillkomsten af nya vägar. I min hemtrakt hafva vi haft erfarenhet af vägdelningarnas otillfredsställande verkningar

och ehuru vägarne äro delade på de särskilda kommunerna, anse vi likväl delningen så orättvis, att kommunerna gemensamt utbjuda vägunderhållet på entreprenad, hvilket också blir betydligt billigare, än om hvar och en hemmansinnehafvare skulle laga sin särskilda lott. Jag kan därför icke finna annat, än att första vilkoret för frågans rätta lösning är att sätta vägunderhållet på entreprenad. Befinnes det rättvist, att jordbruksnäringen bör deltaga i vägunderhållet mer än andra beskattningsföremål, så kan ju detta ske genom en större utdebitering å jordbruksfastigheter än å andra föremål, och skulle man frukta att, genom att ställa vägunderhållet på entreprenad, entreprenadbidragen skulle blifva oskäligt höga, har man ju ett kraftigt korrektiv deremot genom att lägga samma befogenhet i landstingens händer, som de hafva med afseende å skjutsentreprenaderna.

Ang. ändrade grunder för vägunderhållningsbesvärets utgörande på landet.
(Forts.)

Hur jag således än ser saken, finner åtminstone jag för min del, att denna viktiga fråga enklast och med den allmännaste tillfredsställelse skulle blifva löst, om den finge passera samma väg som skjutsfrågan.

Jag skulle därför helst önskat frågans återremitterande till utskottet med anhållan, att utskottet utarbetade ett antagligt skrifvelseförslag i det syfte, skrifvelseförslaget i min motion antyder, men då frågan genom Första Kammarens beslut för denna gång fallit och således en återremiss icke skulle tjena till något, hemställer jag till denna kammare, att den såsom en opinionsyttring måtte bifalla min i ämnet väckta motion, hvartill jag, herr talman, yrkar bifall.

Herr friherre Bonde: Då, såsom nyss nämndes, Första Kammaren redan affärdat lagförslaget om vägunderhållets ordnande, kan det tyckas öfverflödigt att vidare diskutera denna fråga. Men, i likhet med den föregående talaren, tror jag ändå att det är nödvändigt, att Andra Kammaren här uttalar sig, då Andra Kammaren så många gånger förut visat sig hysa så stort intresse för denna frågas lösning, hvarigenom man skulle kunna åstadkomma en lindring för jordbrukarne och kanske ändå mer åstadkomma en rättvisare fördelning i det tryck vägunderhållet pålägger.

Det förslag, som i fjor förelåg, föll, såsom vi veta, på Första Kammarens motstånd, och det hade äfven i denna kammare många meningar mot sig. Visserligen skulle det för många delar af landet medfört fördelar, men det var tvifvel underkastadt, huru vida det icke på andra håll skulle, i stället för att minska olägenheterna af vägunderhållningsbesväret, göra det ändå dyrare för de underhållsskyldige.

Den förre talaren framhöll, att frågan troligtvis icke kan lösas på annat sätt, än att vägunderhållet ställes på entreprenad. Denna hans åsigt delar jag också. Jag tror, att den största svårigheten för vägunderhållningsbesvärets ordnande ligger i att kunna få en rätt fördelning af detsamma. Om man skulle antaga utskottets förslag och anhålla om en skrifvelse till Kongl. Maj:t, deri man uttalade sig för principen, att besväret skulle hvila på

Ang. ändrade
grunder för
väghållnings-
besvärets ut-
görande på
landet.
(Forts.)

den i mantal satta jorden, så stode man ju kvar på samma punkt, och orättvisan, som nu, enligt hvad alla medgifva, förefinnes, skulle icke vara häfd.

Den af herr Fosser väckta motionen innebär detsamma. Visserligen afser den, att jorden skulle erhålla lindring, men fördelningen skulle fortfarande ske efter mantal. Orättvisan blefve alltid lika stor, då besväret komme att hvila på mantal. Låt vara, att man skulle få en lindring af ända till 50 %, så blir den återstående fördelningen lika orättvis; om tungan än blefve endast hälften så stor, så finnes ändå orättvisan kvar. Enda sättet att åstadkomma en rättvis fördelning är således att öfverlemna åt de minstbjudande att underhålla vägarne.

Den föregående talaren yttrade, att detta möjligen skulle blifva dyrt, men jag för min del tror alldeles säkert, att totalkostnaden för det arbete, som nedlägges på vägarne, derigenom blefve minskadt. Ty, om vägstyckena blifva delade i mindre bitar, och bjudas ut på entreprenad, så kommer säkerligen den, som bor närmast och således har lättast att utföra arbetet, att öfvertaga detsamma. Han kommer begärligt att eftersträfvä denna extra förtjänst att få öfvertaga underhållet af den för honom bekvämt belägna vägen. Nu åter är förhållandet, att då den direkta väghållningsskyldigheten delas på hemmanen, kunna en del erhålla sitt stycke två å tre mil från sitt hemvist. Detta medför för egarne till de mindre hemmanen, som blott hafva några få famnar väg att underhålla, betydliga kostnader, då de för ett arbete, som kunde göras på en halftimme, måste resa två till tre mil fram och tillbaka för att verkställa det. Dessa få då för detta lilla vägunderhåll nedlägga tio till tjugu gånger så mycket arbete, som skulle behövas för den, som bor nära stället, der arbetet skall verkställas. Ty det är alldeles gifvet, att arbetet blir lindrigast för den, som bor nära stället för arbetet, och då en sådan anordning lämpligast torde kunna ske genom att saken ställes på entreprenad, så blir detta ovilkorligen det billigaste, åtminstone i de tätare bebyggda delarne af vårt land. I de mera glest befolkade trakterna blir vägunderhållet på sådant sätt må hända nog dyrt, men ett korrektiv deremot, hvilket äfven den föregående talaren anförde, finnes deri att landstinget eger pröfva de anbud, som inkomma, och se till, hur man skall gå till väga, om anbuden icke kunna antagas, och i sådant fall huru vida icke den kommun, i hvilken vägstycket är beläget, kan åläggas att bidraga till kostnaden. Detta tror jag vara det enda sättet att lösa frågan.

Det är således först den principen vi hafva att fastställa och så godt först som sist uttala, att en rättvis lösning af frågan är omöjlig, om man icke antager entreprenadsystemet. Den andra frågan vore, hvem som skulle betala kostnaden. Den frågan har varit före i fjor, då det föreslogs, att väghållningen skulle fördelas äfven på andra beskattningsföremål än jordbruket. Det är, hvilket också vägkomitén yttrade, gifvet, att man måste anse vägunderhållningsskyldigheten på landet såsom en statens gemensamma angelägenhet, och att alla, som i landet bygga och bo, af vägarne

hafva åtminstone en indirekt nytta. Kommunikationsväsendet i allmänhet är ju en statens angelägenhet, och därför är det med rätt och fog som man anser, att staten bör till en viss del direkt bidra äfven till vägarnes underhåll. Man bör därför uttala sig för att staten, åtminstone till någon del, dertill bör lemna bidrag.

Deremot torde det icke nu vara skäl att yttra sig om hur många procent eller hur stor del af det hela staten skulle vidkännas, ty derom kunna meningarna vara delade. I min motion har jag föreslagit en tredjedel, men andra kunna ju hafva en annan mening, såsom t. ex. en reservant i lagutskottet, hvilken föreslagit 40 procent, men om detta vill jag icke nu yttra mig. Vi skola icke tala om delar eller procent nu, ty det kunde lätt leda till splittning. Vi skola icke heller vidröra frågan, med hur stor del eller i hvilken mån andra beskattningsföremål än jordbruket böra bidra. Jag hade tänkt mig, att jordbrukaren skulle betala fyra gånger mer på fyrk än öfriga beskattningsföremål, men vi skola som sagdt nu icke vidröra detta, utan endast göra ett uttalande i så allmänna ordalag som möjligt, och jag anhåller därför, att kammaren i enlighet med min motion ville besluta att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till ordnande af underhållet af de allmänna vägarne efter följande grunder:

a) att underhållet af väg, så väl vinter- som sommartid, öfverlemnas mot betalning åt den, som erbjuder sig för billigaste pris utföra arbetet, under förutsättning att det begärda priset af vederbörande landsting godkännes;

b) att kostnaden för detta underhåll erlægges till viss del af statsmedel, och återstoden utdebiteras efter fyrk ej blott för jordbruksfastighet, så väl bevillningsskyldig som bevillningsfri, utan äfven för alla öfriga beskattningsföremål uti lämpligt förhållande.

Jag anhåller, herr talman, om proposition på detta mitt yrkande.

Häruti instämde herr *Carlsson* i Nysäter.

Herr Fosser: Herr talman! Såsom redan blifvit nämnt, har frågan genom Första Kammarens beslut förfallit vid denna riksdag. Detta kan dock icke hindra Andra Kammaren att uttala sin åsigt. Frågan har nu förekommit under ytterst ogynnsamma förhållanden, mot slutet af riksdagen, då bordet är fullt af betänkan den af alla slag. Den förekom i Första Kammaren under ett aftonplenium, då kammarens ledamöter voro uttröttade af debatter i tull- och grundlagsfrågor, och det kan därför icke förvåna någon, om frågan i hastigheten blef annorlunda afgjord, än som må hända blifvit fallet, om den förekommit vid ett lämpligare tillfälle; ty enligt mitt förmenande var det ej afvoghet mot sjelfva saken, som gjorde att den föll. Man har sagt, att frågan blifvit för tidigt väckt, efter att af Kongl. Maj:t så nyligen hafva blifvit framlagd som förra året, och att man därför bort dröja med saken. Det skälet anser jag vara utan betydelse, och de många motioner, som

Ang. ändrade
grunder för
våghållnings-
besvärets ut-
görande på
landet.
(Forts.)

Ang. ändrade
grunder för
väghållnings-
besvärets ut-
görande på
landet.
(Forts.)

i denna kammare framkommit i frågan, visa något helt annat. De afspegla enligt min uppfattning den allmänna uppfattningen i landet, som är att frågan icke bör uppskjutas utan lösas så, snart som möjligt. Man yrkar detta, och är en sådan fordran påkallad icke allenast af billighet, utan äfven af rättvisa. Ty det torde väl icke med fog kunna förnekas, att det är både obilligt och orättvist, att en så stor börda, som vägunderhållningsskyldigheten är, skall trycka på ett enda skatteobjekt och icke ens på det i dess helhet. Det kan ej heller med framgång förnekas, att de allmänna stora vägarne äro ett statsändamål, de besigtigas och kontrolleras af statsmyndigheterna och höra till de allmänna samfärdsmedlen. Vägghållningsbesväret hör till de s. k. allmänna besvären, och då det är ett allmänt besvär eller onus, borde det väl bäras af alla och icke endast af *en* klass af menniskor.

Det försök, som vid förliden riksdag gjordes att tillförbinda vissa andra skatteföremål än den i mantal satta jorden till deltagande i vägunderhållningsbördan, misslyckades och visade sig leda till orimligheter, hvarpå de nya beskattningsparagraferna i särskilda utskottets betänkande förliden riksdag tjena till bevis. Till och med backstugusittare skulle blifva väghållare enligt nämnda förslag. Skall man komma till en lycklig lösning af frågan, vill det synas, som om man borde uppgifva hvarje tanke på att inränga vissa grupper af andra skatteföremål att deltaga i bördan efter nya beskattningsgrunder, ty på den vägen får man icke annat än idel godtyckligheter på alla håll att lägga till grund för den erforderliga begränsningen. Derför tror jag det vore lyckligare, om man med de beskattningsgrunder, man redan har, kunde anskaffa medel att lindra bördan för dem, som deraf tryckas, och det snart. Med afseende å sättet att dervid gå till väga, har man en förebild i det sätt, hvarpå skjutsväsendet utjemnades. Det ordnades, som känt är, så, att allmänna bidrag både från staten och landstingen dertill utgå. Nu är det väl gifvet, att det är en stor åtskilnad mellan dessa två saker. Vägghållningen är en så mycket större och betydligare börda, att det blifver en stor skilnad med afseende å de medel, som i de båda fallen erfordras. Men detta hindrar icke, att man för beredande af skälig lättnad i nu ifrågavarande afseende bör handla efter samma grunder. Att nu ställa vägunderhållet på entreprenad i vanlig mening, såsom en motionär föreslagit, är till följd af de dermed förenade kostnaderna en omöjlighet och kan icke enligt min tanke vinna statsmagternas bifall; utan man borde taga hvad i min motion angifves till utgångspunkt, låta den särskilda nämnden sätta värde å vägarne och sedan på denna grundval lindra i lika mån efter bördans tryck. Man hade då af entreprenadsystemet erbållit två saker. Först ett fixt värde på det onus här är i fråga och vidare en viss bestämd ersättning för besvärets utgörande med skäliga befunna procent af dess värde. Och det anser jag vara hvad man för närvarande kan upptaga ur entreprenadsystemet. Friherre Bonde yttrade visserligen, att orättvisan vore lika stor, äfven om bifall lemnades till min motion. Jag är af helt olika åsigt. Ty klart är, att om hvarje

vägunderhållsskyldig får en efter uppskattningsvärdet afpassad hjälp och lindring, så minskas i samma mån den orättvisa, som för närvarande kan ligga i bördans ojemna fördelning. Och skulle man slutligen kunna komma derhän, att staten och landstingen kunde öfvertaga vägunderhållet helt och hållet efter entreprenadsystemet, hade man fullt nått målet. Men det tror jag, som sagdt, icke går så snart för sig, utan är fast mera en framtidssak.

Det har anmärkts, att om man skulle slå in på den väg jag föreslagit, skulle det blifva mycket dyrt, allt för dyrt. Ja, det blefve visst dyrt. Men det är dyrt äfven nu, ehuru endast för de väghållningsskyldige. Dessa smärre väghållare, som äro skuldsatte upp öfver öronen och tryckta af stora skatter af alla slag, för dem är underhållsskyldigheten dyr och tryckande i högsta mätto, och de både begära och behöfva verklig lindring.

Vid denna riksdag föreligger en motion om tillskapande af nya smärre jordbrukare. Motionen är behjertansvärd och afsigten riktig. Men böra vi icke först se till att dessa tusentals smärre jordbrukare, som vi redan hafva, vederfaras billighet och lättnad, så att de icke duka under för de många svårigheter de hafva att kämpa mot? De få kanske kämpa hårdare än någon annan samhällsklass för att ej duka under i den ekonomiska kampen. För att bereda en rättvis, billig och välbehöflig lindring åt dessa många, får icke, efter hvad jag förstår, dyrheten ställa sig hindrande i vägen, så mycket mindre som statsmagterna tillförene i afseende på ett annat allmänt besvär tillvägagått, såsom jag förut nämnt, på ett liknande sätt som det nu föreslagna, och här är ju icke fråga om annat än någon billig lindring. Om af statsmedel afsattes en särskild fond för vägunderhållningsbesvärets lindrande, torde det icke vara omöjligt att af löpande inkomster förse denna fond med det för ändamålet erforderliga beloppet. Och skulle så behöfvas, kunde man göra här som i andra länder, nemligen införa en allmän vägs katt för hela riket. Jag kan icke inse, hvarken att det vore orimligt eller orättvist att så göra mera här än annorstädes. Det vore icke större orimlighet, att en sådan skatt utginge, än att vi nu på våra debetsedlar hafva bidrag till skjutsentreprenaderna.

I afseende å lindringsbeloppet, tror jag, såsom friherre Bonde riktigt anmärkt, att det vore för mycket detaljeradt att, på sätt reservanten, grefve Klingspor föreslagit, utsätta vissa bestämda procent. Det är för mycket detaljeradt att intaga sådana bestämmelser i ett principbetänkande, och synes det vara bättre att taga orden i sista momentet af min motion: "att den såsom skälig befunna lindringen tillkommer hvarje vägunderhållningsskyldig med vissa jemna procent af det sålunda uppskattade värdet". Som herrarne finna, är grefve Klingspors reservation hufvudsakligen lika med min motion, endast med den skillnad jag nu anmärkt.

Med afseende å utskottets förslag kunde jag vara med om det, för så vidt det icke enligt min tanke vore behäftadt med det felet att vara en vid kappa, hvarunder alla möjliga meningar kunde inrymmas, samt innehölle redan af Riksdagen underkända grunder.

Ang. ändrade grunder för väghållningsbesvärets utgörande på landet.
(Forts.)

Ang. ändrade
grunder för
väghållnings-
besvärets ut-
görande på
landet
(Forts.)

Att med ledning deraf kunna framlägga ett förslag torde ej vara lätt. Jag befarar att om Andra Kammaren antog lagutskottets förslag, beginge kammaren samma fel som 1876 års Riksdag, nemligen att skrifva otydligt och svårförstådt, och resultatet skulle möjligen blifva detsamma nu som då. Det vore därför nyttigt, om kammaren yttrade sig bestämdt och tydligt i det beslut den nu går att fatta. Ett sådant uttalande torde ligga i min motion, i hvilken sju af kammarens ledamöter instämt. Jag anhåller därför, herr talman, om bifall till densamma; den lyder sålunda:

“att Riksdagen må besluta att i skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t må låta utarbета och för Riksdagen framlägga nytt förslag till lindring af väghållningsbesväret, hufvudsakligen bygd på följande grunder:

a) att den jord, som nu bestrider väghållningen, bibehålles vid denna skyldighet mot någon skälig befunden lindring af visst årligt bidrag från statsverket och landstingen;

b) att väghållningsbesvärets verkliga värde uppskattas länsvis af en för detta ändamål inom hvarje län tillsatt särskild nämnd; samt

c) att den såsom skälig befunna lindringen tillkommer hvarje väghållningsskyldig med vissa jemna procent af det sålunda uppskattade värdet.“

Herrar *Larsson* i Mörtlösa, *Anderson* i Himmelsby, *Jakobson*, *Petersson* i Hamra, *Petersson* i Boestad, *Wieslander*, *Nilsson* i Råby, *Olsson* i Frösvi och *Fredholm* förklarade sig instämma med herr *Fosser*.

Herr *Lyttkens* yttrade: Herr talman, mine herrar! Anledningen, hvarför jag begärt ordet, var ett yttrande af representanten på dalabänken om önskvärdheten af att kammaren såsom en opinionsyttring uttalade sig för att ställa vårt vägunderhåll på entreprenad. Sedan Första Kammaren afslagit lagutskottets förslag, kan naturligtvis, hvad vi än besluta, det icke blifva annat än en opinionsyttring, men jag för min del vill icke vara med om, att denna skall gå i den riktning, att den för oss ur askan i elden, ty om vi ställa vårt vägunderhåll på entreprenad, så uppkomma här af så oerhörda kostnader, att äfven de som nu beklaga sig öfver denna tunga skulle längta tillbaka till den tid, då de fingo vid lägliga tillfällen in natura fullgöra hvad som erfordrades i stället för att skaffa penningar till att betala entreprenörer och blifva skattskyldiga under orter, som hafva stora distanser och i följd deraf långa vägar, men hafva en mycket gles befolkning och som kunna vid entreprenadauktionerna uppträda och konkurrera med hvarandra. I ett så vidsträckt land som Sverige skulle det blifva så ofantliga kostnader genom dessa auktioner, att man skulle häpna, och må hända att i vissa landsorter funnes det icke ens tillräckligt med folk, som ville utan en alldeles omättlig och öfverdrifven betalning åtaga sig dessa stora arbeten, emedan de kunde förtjena mera på skogsafverkning och dylikt.

Då jag icke vill vara med om en opinionsyttring i den riktning, att alla vägar skola underhållas på allmän entreprenad, bad jag om ordet för att varna för hela detta system, hvilket skulle göra södra Sveriges inbyggare skattskyldigt under norra Sveriges.

Hvad sjelfva saken beträffar, inser jag mycket väl, att det är på tiden att allvarligt tänka på att åstadkomma en jemnare fördelning af detta onus, som nu endast hvilat på vissa hemman, medan andra beskattningsföremål äro fria. Att icke fullkomlig och till alla delar full rättvisa någonsin eller på någon väg kan ernås i ett land, så vidsträckt och till sina delar så olikartadt som Sverige, är naturligt, men jag tror icke, att vi behöfva frukta så mycket, om vi bygga på den historiska utvecklingens grund och låta häradena hädanefter såsom hittills vara enheten och låta dem äfven efter den nya lagstiftningen ordna sin väghållning med hjälp af *alla* skatteföremål. Hufvudsaken är, såsom lagutskottet sagt, att detta onus äfven i framtiden kommer att utgöras af all den i mantal satta jorden och icke medelst entreprenad, men att bidrag till och ersättning för väghållet äfven må lemnas af andra beskattningsföremål. Naturligtvis finnes det äfven efter den ifrågasatta nya lagstiftningen intet hinder för, att två eller flera härad kunna, om de ömsesidigt så önska, förena sig till en enhet, men den gamla historiska grunden, häradet, blir likväl bibehållen.

Om jag nu antager lagutskottets betänkande, så gör jag det af den anledning, att deruti förutsättes, att alla andra beskattningsföremål skola deltaga i vägunderhållet, hvilket dock hädanefter såsom hittills af den i mantal satta jorden skall utgöras in natura, dock hädanefter mot ersättning, ty huru svårt detta onus än för närvarande är, så blir det dock svårare att skaffa reda penningar till att betala entreprenörer och allt sådant, som dermed sammanhänges, såsom vägingenjörer och vägfogdar m. m. Jag anser därför, att man har goda skäl att antaga lagutskottets förslag, såsom en opinionsyttring.

Herr Fossers förslag har väl vissa fördelar, men deri uttalas icke, att andra beskattningsföremål skola lemna bidrag till vägunderhållet, utan hela hjälpen skall komma från statsverket och landstingen. Detta kan komma att blifva ganska orättvist, ty alla betala skatter till staten och landstingsmedel, men vi kunna icke begära, att städerna skola betala till underhåll af vägarne på landet, om vi icke hjälpa till att underhålla gatorna i städerna. På det sättet kommer man ur askan i elden, och därför är det bäst, att vi hålla oss endast till landsbygden och icke sammanblanda dessa båda saker, ty då få vi ångra oss.

Herr talman! Som tiden är långt framskriden, skall jag endast bedja, att kammaren ville såsom en lämplig opinionsyttring antaga lagutskottets förslag. Vi uttala derigenom en önskan om en snar reform, icke på entreprenadsystemets väg, utan med bibehållande af vägunderhållet in natura, men så att alla skola der till bidraga.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Ang. ändrade grunder för väghållningsbesvärets utgörande på landet.
(Forts.)

Ang. ändrade
grunder för
väghållnings-
besvärets ut-
görande på
landet.
(Forts.)

Med herr Lyttkens förenade sig herrar *Kihlberg, Holmgren, Mallmin* och *Bengtsson* i *Boberg*.

Herr vice talmannen L. O. Larsson: Herr talman, mine herrar! Det är, såsom flere talare påpekat, nu endast fråga om en opinionsyttring, men om en sådan skall hafva någon betydelse, så måste den bestå deri, att så många som möjligt af kammarens ledamöter förena sig om densamma. Om nu alla de motionärer, som framkommit med olika förslag, hålla hvar och en på sitt, så blir opinionsyttringen af bra liten betydelse, när man kanske efter en mängd voteringar slutligen får ett förslag, för hvilket icke finnes någon majoritet i kammaren, utan som tillkommit först genom flera omröstningar och kontra-propositioner.

Jag för min del får säga, att jag icke vågar på rak arm avsluta mig till någon af de föreliggande motionerna, ty frågan är icke så utredd, att jag vill positivt godkänna något af förslagen. Alla motionärerna hafva föreslagit en skrivelse till Kongl. Maj:t, med begäran om utredning, men jag tror, och det torde vara temligen klart, att när man begär en utredning i en fråga, så bör man icke säga bestämdt, att denna utredning skall vara så och så beskaffad, ty eljest blir det, såsom herr Lyttkens nyss påpekade, galet för alla parterna. Man har annars redan bundit Kongl. Maj:t vid ett visst system, som han måste följa. Detta är icke klokt ur den synpunkten, att då blir Kongl. Maj:t tvungen att hålla sig vid ett visst förslag, och opinionsyttringen blir af mycket liten betydelse, när hvar och en håller på sin enskilda åsigt.

Jag tror, att man lämpligen skulle kunna förena sig om lagutskottets betänkande, ty der förekommer hvad man önskar få sagdt med denna opinionsyttring, nemligen att man vill hafva väghållningsbesväret bättre ordnad, vidare att bidrag skola lemnas af andra beskattningsföremål och lättnad i väghållningstungan åstadkommas genom bidrag från statsverket och landstingen. Hufvudsamman är, att man vill hafva en rättvisare och billigare fördelning af väghållningsskyldigheten, och derom tycker jag att alla skulle kunna förena sig, att den nuvarande fördelningen icke är öfverensstämmande med rättvisa och billighet. Hvad vi vilja synes mig således finnas uttaladt i detta lagutskottets betänkande i dess kläm. I denna kläm förekommer dock en mellanmening, som jag för min del icke skulle vilja hafva der, ty det heter nemligen: "under förutsättning att vägunderhållet in natura kommer att utgöras af den i mantal satta jorden". Denna mellanmening, som blifvit inskjuten, innehåller ett bestämdt uttalande, som jag icke vill att kammaren skulle göra, ty den utredning, som skall företagas, kan möjligen leda derhän, att vägunderhållet icke bör åligga allenast den i mantal satta jorden, och då bör man äfven i det fallet vid utredningen hafva fria händer.

Mitt yrkande blir således, att med uteslutande af denna mellanmening, som jag nyss tagit mig friheten uppläsa, utskottets förslag öfrigt måtte bifallas, och anhåller jag om proposition härpå.

I detta yrkande instämde herrar *Eriksson* i Elgered och *Eriksson* i Myckelgård.

Ang. ändrade grunder för väghållningsbesvärets utgörande på landet. (Forts.)

Herr Sven Nilsson: Herr talman! Det visar sig verkligen, att denna fråga är svårlöst, då alla de talare, som uppträdt, hafva framkommit med hvar sitt förslag, och äfven jag skall taga mig friheten komma med ett nytt förslag, för att göra samlingen så mycket större.

Hvad jag har emot herr Fossers förslag är, att han icke vill ålägga säterierna att deltaga i vägunderhållet. Han föreslår bestämdt, att de, som nu underhålla vägarne, skola fortfarande göra det, och fritager sedan säterierna från allt deltagande i underhållet, men jag anser det i hög grad orättvist, om icke äfven säterierna skola vara med om att deltaga i detta underhåll.

De öfriga förslag, som här framstälts, lida en del af det felet, att de icke skilt emellan väghållningsskyldigheten på landet och i städerna. Det kan väl icke vara meningen att göra denna tunga gemensam för stad och land, ty då kan man lätt föreställa sig, att ett sådant förslag skulle möta ofantligt motstånd från städernas sida och omöjligt under närvarande förhållanden att genomföra. Alla de väckta förslagen synas mig lida af fel, som göra dem oantagliga.

För min del skulle jag gerna vara med om att använda entreprenadsystemet vid vägunderhållet, om blott ett sådant förslag hade den minsta utsigt att gå igenom i Första Kammaren, men der går det aldrig, och hvarför skall man då hålla på ett förslag, som är omöjligt att genomdrifva i medkammaren, då andra utvägar att lösa frågan finnas, som äro antagliga. Man måste naturligtvis understödja ett förslag, som är möjligt och på samma gång antagligt från rättvisans synpunkt.

Mot lagutskottets förslag vill jag anmärka, att det icke uttalar efter hvilken grund den i mantal satta jorden skall deltaga i vägunderhållet. Det talas visserligen i utskottets förslag om, att vägunderhållet skulle utgöras af den i mantal satta jorden, samt att andra beskattningsföremål dertill skulle lemna bidrag. Men utskottets förslag innehåller icke något till utredning af den frågan, om den i mantal satta jorden skall bidraga till väghållet efter hemmantalet eller — hvilket jag anser riktigare — efter taxeringsvärde eller fyrktal. Ty det är en stor orättvisa, att $\frac{1}{4}$ mantal, som är taxerad till kanske 100,000 kronor, och ett annat $\frac{1}{4}$ mantal, som är taxerad till 10,000, båda skola hafva lika lång väg att underhålla och bekosta. Och när man nu vill verkställa en reglering af vägunderhållningsskyldigheten och dertill vill hafva bidrag af andra beskattningsföremål, än den i mantal satta jorden, så är det alldeles klart, att man äfven bör reglera väghållet jordegarne emellan och icke der låta den orättvisa bibehållas orubbad, som för närvarande finnes derstädes. Om man begär understöd af andra beskattningsföremål för lindring i väghållningsbesväret, läser det väl i främsta rummet kunna ifrågasättas, att kostnaderna emellan jordegarne sjelfva företrädesvis böra rättvist fördelas. Jag

Ang. ändrade
grunder för
väghållnings-
besvärets ut-
görande på
landet
(Forts.)

har för den skull i detta afseende sökt vidtaga en förändring i utskottets förslag och skall be att nu få läsa upp mitt ändringsförslag. Jag har just nu skrivit ned det på rak arm här på min pulpet, och det kan därför hända, att det icke är så god svenska, som man skulle önska; det har emellertid följande lydelse: "att Riksdagen i skrivelse till Kongl. Maj:t anhåller, det täcktes Kongl. Maj:t låta utreda, huru vida icke — under förutsättning att vägunderhållet in natura på landet kommer att utgöras af innehafvare af den i mantal satta jorden — bidrag till att betäcka kostnaden för vägunderhållningstungan må lemnas af all jordbruksfastighet samt andra beskattningsföremål efter fyrktal till den proportion, som kan finnas lämplig, äfvensom huru vida och i hvad utsträckning bidrag i oförmälda hänseende må kunna lemnas från statsverket och af landstingen, samt derefter för Riksdagen framlägga förnyadt förslag till lag i ämnet."

Jag skall be att få närmare förklara, huru jag tänker mig detta förslag genomfördt. En längre tid tillbaka har skyldigheten att hålla vinterväg i min ort varit fördelad på ett sätt, liknande det, jag tänkt mig framdeles böra antagas för all vägunderhållningsskyldighet, ehuru naturligtvis hittills efter hemmantalet. Man har nemligen hvart femte år verkställt uppskattning af hela vintervägsunderhållet, har vidare graderat de olika vägstyckena efter en viss bestämd skala samt fördelat dem på de särskilda ploglagen. På så sätt får man naturligtvis kostnaden för hela vägsträckan bestämd lika för hela väglängden och har sålunda efter hemmantalen kunnat afgöra, huru mycket hvar och en väghållningsskyldig haft att betala. Då inträffar det vid fördelningen af underhållskostnaden, att åtskilliga ploglag hafva så stor eller lång vägsträcka att underhålla, att de dertill erhålla penningbidrag, under det deremot de andra hafva så små vägsträckor eller mindre svåra sådana att underhålla, att de få betala; och på detta sätt utjemnas kostnaderna.

Jag har nu tänkt, att allt vägunderhåll skulle ordnas på liknande sätt, och skall be att få framställa ett exempel huru kostnaderna skulle betäckas. Huru vida dervid länsindelningen eller häradsindelningen antages ligga till grund för fördelning af väghållningsskyldigheten, är naturligtvis likgiltigt; det är en fråga, som beror på Riksdagens afgörande. Låt oss då tänka oss väghållningsskyldigheten fördelad efter länsindelningen och tillika antaga, att kostnaden för vägunderhållet, hvilken uppskattas t. ex. hvart femte eller hvart tionde år, kommer att uppgå till exempelvis en summa af 100,000 kronor efter rättvis uppskattning. Om då staten skulle bidraga med 20% och landstinget med 20, skulle derigenom afgå 40% och alltså återstå en summa af 60,000 kronor. Sedermera komma härtill såsom ytterligare afdrag bidragen från öfriga beskattningsföremål inom länet, än jordbrukare, efter fyrktal fördelade på de olika beskattningsföremålen. Man kan ju tänka sig detta bidrag uppgå till 10, 15 eller 20% af hela kostnaden, hvilket man nu vill. Antager man, att det blir till 10% och således hela summan 10,000 kronor, så skulle alltså sammanlagdt 50,000 kronor af hela väghållningskostnaden bestridas af staten,

landstinget samt andra beskattningsföremål än jordbruksfastighet. Öfriga 50,000 kronor skulle åter efter fyrktal fördelas på all i mantal satt jord inom länet. Vid denna fördelning skulle man gå till väga enligt samma princip, som vid vintervägsunderhållet som jag nämnt. Och äro då vägarne, såsom väl är antagligt, ordentligt uppskattade, så skulle naturligtvis hvar och en komma att ske full rättvisa: den som hade den stora egendomen, som var värd 100,000 kronor, skulle vid utdebiteringen af dessa 50,000 kronor komma att få betala 10 gånger mer, än den hvars egendom icke var värd mer än 10,000 kronor, oaktadt de hafva lika stor vägsträcka att underhålla.

Ang. ändrade grunder för väghållningsbesvärets utgörande på landet.
(Forts.)

Någon vidlyftig apparat skulle icke heller behöfvas härvid. Vid fördelningen af vintervägsunderhållet tillgår så hos oss, att häradsborna sammanträda och utse en nämnd, som verkställer vägens uppskattning och fördelning. Blifva häradsborna icke ense, så har Kongl. Maj:ts befallningshafvande och i sista hand Kongl. Maj:t att slita tvisten emellan dem och bestämma vägens uppskattning och gradering samt ploglagsindelningen. På liknande sätt kunde man gå till väga äfven härvid och behöfde icke vidtaga någon enda åtgärd, utom uppskattningen af vägen, som kunde ske hvart femte eller tionde år eller huru ofta man så önskade. Besväret blefve härigenom icke större, än om man skulle hålla entreprenadauktion på vägstyckena hvart eller hvart femte år, i fall entreprenadsystemet antoges, hvilket naturligtvis blefve fullt ut lika besvärligt. All vägdelening blefve härigenom också alldeles onödig, ty det gamla hemmantalet skulle fortfarande ligga till grund för naturaunderhållet, och ersättningen åter bestämmas efter uppskattningen af vägunderhållet och bestridas efter fyrktal.

Att säterierna också skulle få del af vägunderhållningsskyldigheten, är alldeles klart. Jag har nemligen föreslagit "all i mantal satt jord" och således inberäknat säterierna, ty dessa äro ju äfven mantalssatta och skulle sålunda naturligtvis få delta. Likaledes äro de ju äfven åsatta fyrktal, och komme sålunda att drabbas af utdebiteringen efter fyrktal. Någon orättvisa eller obillighet skulle sålunda i detta hänseende icke vara förenad med mitt förslag, endast att ny vägdelening första året efter förslagets antagande, för att få förut från vägunderhållet befriade hemman indelade till naturaunderhållet, komme att ske.

Jag har nu tagit mig friheten att inför kammaren något närmare utveckla mitt förslag. Det kan emellertid vara ungefär likgiltigt hvilket förslag man nu antager, ty man kommer ju endast att afgifva en opinionsyttring. Af de föreliggande förslagen tilltalar mig för öfrigt lagutskottets mest, men då det, såsom jag nämnt, har ett par brister, som jag i mitt förslag sökt undvika, så skall jag anhålla, att kammaren måtte antaga mitt förslag.

Herrar *Gyllensvärd, Nilsson i Sorröd, Jönsson i Gammalstorp, Petersson i Brystorp och Andersson i Baggböle* instämde i detta anförande.

Ang. ändrade
grunder för
våghållnings-
besvärets ut-
görande på
landet.
(Forts.)

Herr Lilienberg: Det har yttrats i kammaren mycket olika meningar om lagutskottets förevarande förslag. Somliga tycka, att det är för vidtomfattande, andra tycka att der saknas bestämmelser, som borde finnas i detsamma. Jag begärde ordet egentligen för att berigtiga ett yttrande af herr friherre Bonde, som visar, att han i en punkt missuppfattat utskottets förslag. Han yttrade nemligen, att lagutskottet skulle hafva föreslagit, att vägunderhållet skulle *fördelas* fortfarande såsom hittills efter mantalet, så att mantalet skulle utgöra fördelningsgrunden. Något dylikt har utskottet emellertid alldeles icke föreslagit; utskottet har lemnat den frågan öppen, utskottet har endast sagt, att vägunderhållet in natura fortfarande skulle *hvila på* den i mantal satta jorden.

Här framläggas nu i denna fråga så många olika förslag. När frågan var före i lagutskottet, var den allmänna meningen der, att man icke med utsigt till någon framgång kunde framlägga något mera detaljeradt förslag. Men hvad man ansåg kunde göras, det var att föreslå en skrivelse till Kongl. Maj:t, hvori Riksdagen uttalar, att Riksdagen anser frågan så vigtig, att den icke bör falla därför att kamrarne i fjol icke kunde ena sig om något beslut. Men man ansåg äfven, att man borde framhålla i denna skrivelse några af de omständigheter, som särskildt vore att beakta. Det är på detta sätt som utskottets förslag kommit till. Egentligen är det alltså afsedt att gifva Kongl. Maj:t en påminnelse, så att Kongl. Maj:t icke låter frågan hvila, utan kommer in med förnyadt förslag till dess lösning.

Att de, som önska att vägunderhållet hädanefter skall utbjudas på entreprenad, icke kunna biträda utskottets förslag, sådant det nu föreligger, finner jag alldeles naturligt. Herr vice talmannen sade sig i hufvudsak godkänna utskottets förslag, men ansåg att mellanmeningen "under förutsättning att vägunderhållet in natura kommer att utgöras af den i mantal satta jorden" borde utgå. Emellertid framgick af diskussionen inom lagutskottet, att det var de flestes åsigt — eller åtminstone en åsigt, som var mycket starkt representerad — att vägunderhållet på sådant sätt borde utgöras. För öfrigt ber jag att få fästa herr vice talmannens uppmärksamhet derpå, att lagutskottet icke bestämt uttalat, att så *bör* ske, utan endast sagt sig förutsätta, att så *kunde* blifva bestämdt.

Hvad slutligen beträffar det af herr Sven Nilsson framställda ändringsförslaget, så får jag säga, att jag icke tror, att det passar i stycket med hela skrivelseförslaget i öfrigt. Det går för mycket i detaljer rörande ett par omständigheter, och det anser jag icke vara lämpligt, så allmänt hållet som skrivelseförslaget i öfrigt är.

Då redan några talare här ha understött utskottets förslag, så skall jag be att i öfrigt få instämma med dem och likaledes yrka bifall till utskottets förslag. Det blir dock i alla fall blott en opinionsyttring af kammaren.

Herr Bengtsson i Gullåkra: Hvad de i ämnet afgifna motionerna beträffar, så skall jag be att få säga, att jag icke kan sympatisera med någon af dem alla. Särskildt hvad de förslag

angår, hvilka åsyfta, att vägunderhållet skulle ställas på entreprenad, vill jag uttala min öfvertygelse, att detta skulle blifva allt för dyrt. Jag har sjelf haft en ganska god erfarenhet i den saken, ty jag har varit medlem af en direktion, som blifvit tillsatt för att på detta sätt ordna underhållet af en chaussé mellan Malmö och Lund. Men sedan man der pröfvat denna metod i 24 eller 25 år, så befans det, att den blef alldeles för dyr, hvarför man nu återgått till det gamla systemet, enligt hvilket hvar och en underhåller sin andel af vägen. Efter den erfarenhet jag sålunda haft af detta entreprenadsystem måste jag sålunda hålla före, att det kommer att blifva allt för dyrt, ehuru jag medgifver, att det eljest kanske vore ett ganska lämpligt sätt att ordna vägunderhållet.

Ang. ändrade grunder för väghållningsbesvärets utgörande på landet.
(Forts.)

Hvad särskildt herr Fossers motion beträffar, så får jag säga, att jag minst af alla kan biträda den. Herr Fosse föreslår, "att den jord, som nu bestrider väghållningen, bibehölles vid denna skyldighet mot någon skälig befunnen lindring af visst årligt bidrag från statsverket och landstingen". Enligt detta förslag skulle alltså säterierna fortfarande komma att vara befriade från denna skyldighet. Och det må jag säga, att skulle vi få en ny författning angående väghållningen, enligt hvilken säterierna fortfarande skulle vara fritagna från deltagande i detta besvär, så skulle jag för min del vilja betacka mig för en sådan lindring i väghållningsskyldigheten. Ty åtminstone hos oss nere i Skåne skulle detta vara en allt för stor orättvisa att låta våra många stora säterier vara fritagna från den allmänna vägunderhållningsskyldigheten. Vi andre jordbrukare måste der å flera ställen underhålla vägarna igenom deras egendomar och ända fram till deras dörrar!

Då nu redan så många förslag blifvit framställda, vore det olämpligt att besvara med något nytt. Jag skulle därför för min del vilja anhålla, att kammaren antager det af lagutskottet framställda skrifvelseförslaget, dock med en liten förändring. Herr vice talmannen yrkade, att derur skulle uteslutas orden: "under förutsättning att vägunderhållet in natura kommer att utgöras af den i mantal satta jorden". Jag skulle vilja förena mig med honom i hans yrkande, att dessa ord skola uteslutas, men jag vill i stället der sätta in ett annat uttryck, så att hela denna mening kommer att lyda: "under förutsättning af att vägunderhållet in natura kommer att utgöras lika af all jordbruksfastighet". Ty det kan väl icke vara meningen, att man i blifvande förslag till ny vägdelning skulle fortfarande vilja ålägga den i mantal satta jorden att ensam utgöra detta onus. Detta synes mig vara en allt för stor orättvisa, i synnerhet om man till på köpet ålägger dem denna tunga, såsom hittills varit fallet, efter hemmantalet, en fördelningsgrund, som är så utdömd och så förhatlig, att jag icke på vilkor vill gå in på, att på den grunden bygga ett blifvande nytt förslag.

Det förslag, som blifvit gjordt, att man skulle ålägga den i mantal satta jorden att ensam utgöra naturaunderhållet, finner jag äfven af andra omständigheter vara orättvis, ty det finnes, hvilket för herrarne torde vara allmänt bekant, inom de flesta delar af riket ganska

Ang. ändrade
grunder för
väghållnings-
besvärets ut-
görande på
landet.
(Forts).

stora egendomar, hvilka ej äro åsatta hemmantal och som således för närvarande äro befriade från underhållsskyldighet. Att fortfarande befria dessa egendomar från detta naturaunderhåll, på samma gång man ålägger den mindre hemmansegaren med 1, 2 eller 3 tunnland jord, der mantal är åsatt jorden, att deri deltaga, derpå kan jag för min del ej tänka mig, att Riksdagen skulle vilja ingå. I min hemort finnes ett par större egendomar å två å tre hundra tunnland, som i närvarande stund icke äro åsatta mantal, och därför ej heller äro väghållningsskyldige. Å andra sidan finnas äfven på den ort, der jag bor, flera andra jordegendomar, som äro sönderstyckade i lotter på 2, 3 å 4 tunnland, men hvarå mantal är åsatt. Man skulle då, enligt detta förslag, befria dessa större jordegendomar från att deltaga i vägunderhållet, på samma gång man fortfarande ålade dessa mindre jordegare detta besvär. Derpå kan jag ej gå med. Jag kan icke finna annat än, att om vi jordbrukare önska, att äfven andra beskattningsföremål skola deltaga i kostnaderna för vägunderhållet, vi i första hand måste se till, att rättvisa kommer att skipas bland oss sjelfva, så att vi icke stifta en lag, som går i den rigtningen, att af tvenne hemmansegare med egendomar af lika stort taxeringsvärde den ene skulle i framtiden komma att utgöra dubbelst så stor väghållningsskyldighet som den andre.

Herr talman, jag anhåller om bifall till föreliggande skrifvelseförslag med den ändring jag föreslagit.

Häruti instämde herrar *Åkesson* och *Nilsson* i Skärhus.

Herr Björkman: Ehuru man nu icke kan vinna någonting i denna fråga mer än på sin höjd en ganska liten opinionsyttring, skall jag dock, herr talman, be att dertill få lägga några ord. Denna fråga är nemligen så vigtig för jordbrukarne, att jag tror, att icke många frågor gå framom den. Men på samma gång synes den vara af den beskaffenhet, att det icke är möjligt ens för oss sjelfva att sammanjemka de stridiga åsigterna om rätta sättet för frågans lösning. Jag fruktar därför, att denna är ganska långt aflägsen. Af alla i ämnet väckta motioner, af alla i kammaren fälda yttranden framgår, att nära nog hvar och en har sitt förslag och säger: jag tycker, att *det* är rätt, och jag tycker, att *det* är rätt. Huru tro herrarne, att frågan under sådana förhållanden skall kunna lösas? Huru många år har den icke stått på dagordningen, och vi stå i alla fall, der vi stå, i detta ögonblick. Det är min fulla öfvertygelse, att denna fråga icke kommer att lösas vare sig i Första Kammaren eller i denna, innan man kommer derhän, att vägunderhållet öfverlåtes på entreprenad. Man har sagt, att detta skulle blifva för dyrt, och att man därför icke kan gå in på det. Men det är värre att låta frågan förblifva olöst och jordegarn ensamma bära denna tunga. Söker man på annat sätt lösa frågan, så kommer den att förblifva olöst, ty vi äro ju icke sjelfva ense om något sätt att lösa den, utan hvar och en säger om sitt förslag: *Det* vill jag hafva, *det* är rätt.

Skulle jag tvingas, herr talman, att rösta i denna fråga, så kommer jag att gifva min röst för herr Sven Nilssons förslag, men jag hoppas, att kammaren förr eller senare kommer att taga steget fullt ut och öfverlåta vägunderhållet på entreprenad. Den, som rest igenom Danmark, der detta praktiserats i många år, vet, att de hafva lika goda vägar der, och att de äro fullt ut lika belättna med sitt förfaringssätt som vi i Sverige med vårt, och litet dertill.

*Ang ändrade
grunder för
väghållnings-
besvärets ut-
görande på
landet.
(Fort.)*

Jag skall för närvarande icke göra något yrkande.

Herr Johnsson i Thorsberg: I likhet med en föregående talare anser jag det vara önskvärdt, att kammaren uttalar sig, att vid lösningen af denna fråga underhållet af vägarna utlemnas till den minstbjudande. Då jag biträder denna åsigt, så är det icke allenast därför, att detta sätt för underhållet skulle vara till fördel för de nuvarande väghållningsskyldige, — för dessa är det hufvudsak huru stort bidrag, som de kunna få från andra beskattningsföremål än jordbruksfastighet, och först i andra rummet frågan om vägarna skola underhållas af den i mantal satta jorden med bidrag från andra beskattningsföremål, eller om de skola underhållas på entreprenad och jordbrukarne deltaga efter sin andel, — utan därför, att jag tror att detta sätt för underhållet är ur praktisk synpunkt fördelaktigast. Under alla förhållanden måste underhållsskyldigheten af vägarne värderas, för så vidt några bidrag från ett eller annat håll, vare sig enskilde, landsting eller staten, skall lemnas; och då, om vägunderhållet upplåtes åt den minstbjudande, det säkerligen skall visa sig, att vägunderhållningskostnaden derigenom skall betydligt nedbringas, får genom en sådan anordning så väl det ena som det andra skatteobjektet del af den lindring, som genom denna nedsättning uppstår.

Jag skall icke upptaga kammarens tid med att ingå i detalj, helst som här endast är fråga om en skrifvelse, som för öfrigt, efter det beslut Första Kammaren fattat, icke kan leda till något resultat, och inskränker mig därför, herr talman, till att yrka bifall till utskottets förslag med den af herr friherre Bonde gjorda förändring.

Herr friherre Bonde: Jag skall icke upptaga kammarens tid mer än några ögonblick, men jag begärde ordet för mycket länge sedan, under det herr Fosser yttrade sig, med anledning af, att han missuppfattat mitt yttrande, då han sade, att han icke förstod mitt yttrande, att det icke skulle innebära en jemnare delning, om en lindring af 50 % medgäfves. Jag vidhåller, hvad jag då sade, och tror, att andra skola inse riktigheten deraf, att om en lindring af 50 % medgäfves, så är det visserligen en lindring, men orättvisan kvarstår i alla fall. Ty om ett mantal är uppskattadt till 100,000 kronor och ett annat till 10,000 kronor och båda hafva samma väghållningstunga, värd 100 kronor, samt båda få 50 % lindring, så skulle 50 kronor för vardera egendomen återstå, och då kvarstår ju i alla fall den orättvisa fördelningen.

Äny ändrade
grunder för
väghållnings-
besvärets ut-
görande på
landet.
(Forts.)

En talare har med rätta anmärkt mot herr Fossers förslag, att enligt detsamma endast de jordbrukare, som för närvarande äro väghållningsskyldige, skulle komma att blifva det hädanefter, hvilket i synnerhet mot Skåne innebure en stor orättvisa, derför att de säterier, som för närvarande äro fria, äfven för framtiden skulle behålla denna sin frihet.

Herr Lyttkens framhöll, att entreprenadsystemet skulle blifva dyrt. Ja, att så sent på eftermiddagen inlåta sig på denna fråga, torde vara olämpligt. Jag vill blott säga, att jag icke tror det, utan tvärt om är öfvertygad om, att det skall blifva billigare, derför att då väl hvar och en komme att taga det vägstycke, som vore närmast hans egendom. Vi få ej heller, som herr Lyttkens tyckes tro, att göra med en ny klass af entreprenörer, utan det är solklart, att det blir jordbrukarne sjelfva, som taga vägunderhållningen på entreprenad, men med den skilnad, att hvar och en får det stycke, som ligger lämpligast till för honom.

Herr Sven Nilsson framhöll, att han visserligen fann förslaget tilltalande, men icke trodde att Första Kammaren skulle gå in derpå. Ja, det är en sak, som det är svårt att yttra sig om, i synnerhet som Första Kammaren förkastat alla förslag i detta ämne, som varit före, så att det der blir mycket svårt att få igenom hvilket förslag som helst. Men då frågan senast der var före, så yttrades det från håll, hvarifrån man icke väntat det, sympatier just för frågans ordnande på det sätt jag föreslagit. Jag tror derför, att inom Första Kammaren finnes en möjlighet att få frågan löst på entreprenadsystemets grund.

Jag vill icke upptaga tiden längre, men då jag hört, att det framstälts icke mindre än 8 olika yrkanden, och meningarne sålunda äro så delade, att man näppeligen kan komma till enighet om en mening, som verkligen skulle utgöra en opinionsyttring, så anser jag klokast att återtaga mitt förut gjorda yrkande och i stället framställa yrkande på återremiss.

Det kan tyckas underligt och till och med onödigt att yrka återremiss, då frågan redan fallit i Första Kammaren, och jag medgifver, att det blir svårt för lagutskottet att sammanjemka de olika åsigtterna och framkomma med ett förslag, fotadt på den första diskussionen, men jag tror, att det i sakens nuvarande läge är det enda vi kunna göra.

Jag ber, som sagt, att få återtaga mitt förut gjorda yrkande och ändra det till ett simpelt yrkande på återremiss.

Herrar *Anderson* i Skeenda, *Pålsson* och *Andersson* i Hamra förenade sig med friherre Bonde.

Herr *Andersson* i Nöbbelöf: Det förvånar mig icke alls, att kammaren ej finner sig tillfredsstäld med det utlåtande, hvarmed utskottet framkommit. Men flera olika meningar hafva gjort sig gällande inom denna kammare och då förhållandet var likadant inom utskottet, må det lända utskottet till ursäkt, om utskottets förslag icke kunde tillfredsställa alla.

Här har bland annat af åtskilliga talare ordats om, att vägunderhållets sättande på entreprenad skulle ställa sig ojemförligt billigare. Det må ursäktas mig, om jag för min del har en alldeles motsatt åsigt. Herr friherre Bonde sade, att om väghållet sattes på entreprenad, så komme den att öfvertagas af samma personer, som nu skötte vägunderhållet. Jag tror dock, att endast ett fåtal bland dessa skulle uppträda såsom entreprenörer.

Ang. ändrade grunder för väghållningsbesvärets utgörande på landet.
(Forts.)

Man har här äfven erinrat oss om, huru lätt det på sin tid gick för sig att utan nämnvärd kostnad genomföra den nya skjutsordningen och skjutsskyldigheten. Men, mine herrar, det är en väsentlig skilnad mellan skjutsväsendet och vägunderhållet; ty dels är det stora vägunderhållet många gånger dyrare än skjutsväsendet och dels betala de resande till skjutsväsendet ganska väsentliga bidrag.

Hvad angår herr Fossers förslag om bibehållande af den gamla indelningsgrunden, nemligen mantalet, anser jag det vara alldeles olämpligt, och jag behöfver i det fallet endast erinra herrarne om den utredning, som förlidet år egde rum, om huru kostnaderna efter denna grund stälde sig på särskilda ställen. Det visade sig af denna utredning, att ett hemman med t. ex. ett taxeringsvärde af 500,000 kronor icke hade större vägsträcka att underhålla än ett hemman, som taxerats till 10,000 kronor. Således skulle, om man bibehölle mantalet såsom delningsgrund, den gamla orättvisan helt och hållet komma att stå qvar, helst som genom herr Fossers förslag säterierna i Skåne fortfarande skulle blifva befriade från vägunderhållet.

Jag skulle för min del gerna varit med om herr Jöns Bengtssons förslag, hvilket också var mitt förslag inom utskottet, enär frågan med detta förslag mycket väl kunde få sin lösning. Hvad jag emellertid vill säga, är, att jag för min del bestämdt icke vill vara med om antagandet af den nuvarande grunden för delningen, hvarigenom säterierna skulle vara alldeles fria, ej heller vill jag vara med om vägunderhållets försättande på entreprenad.

Jag skall därför taga mig friheten att yrka bifall till utskottets förslag, sådant det föreligger.

Herr *Lasse Jönsson* instämde häruti.

Herr *Nydahl*: Jag skall endast be att få till protokollet antecknad att jag, i likhet med några föregående talare är af den bestämda åsigten, att denna fråga icke skall få en tillfredsställande eller definitiv lösning förr, än den blir ordnad på samma sätt, som redan har skett med skjutsväsendet, eller så att vägunderhållet ställes på entreprenad och att kostnaden därför fördelas på alla skattskyldige.

Utskottet säger, att frågan "är af den vikt, att dess lösning icke bör undanskjutas". Det är också min mening; men deremot tror jag alldeles icke, att hvad utskottet här föreslagit är det rätta sättet att föra frågan framåt.

Andra Kammarens Prot. 1890. N:o 35.

Ang. ändrade
grunder för
väghållnings-
besvärets ut-
görande på
landet.
(Forts.)

Af hvad jag redan yttrat framgår, att jag helst skulle se, att kammaren ville bifalla det af friherre Bonde under öfverläggningen framlagda förslaget, som ju står i full öfverensstämmelse med den af herr Ollas Anders Ericsson väckta motion; och ehuru friherre Bonde sjelf nu återtagit sitt förslag samt yrkat återremiss, så skall jag dock, i fall detta hans förslag kommer under omröstning, afgifva min röst för detsamma.

Med herr Nydahl instämde herr *Sundström*.

Herr Göransson: Oaktadt jag icke reserverat mig mot utskottets förslag får jag förklara, att jag icke varit fullt belåten med det slut, hvartill utskottet kommit. Här klandras nu också utskottets förslag från olika synpunkter; en del tycker, att utskottet har sagt för litet och vill göra tillägg i förslaget, andra åter anse, att utskottet har sagt för mycket och vilja stryka en del af förslaget. Men det var inom utskottet, likasom det nu är här inom kammaren, många olika meningar, och för att då kunna enas om någonting måste skrifvelseförslaget affattas i så allmänna ordalag som möjligt, när man ändå var ense derom, att vägförslagens lösning var så af behovet påkallad, att frågan borde hållas vid lif.

Jag framkastade inom utskottet den åsigt, om det icke skulle vara skäl att vägunderhållet ställdes på entreprenad, för att derigenom möjligen komma till något resultat; men detta förslag vann icke understöd af någon enda, och jag ansåg därför, att det icke skulle löna sig att då hålla på det förslaget. Man anmärkte inom utskottet, liksom man gör här inom kammaren, att nämnda förslag skulle komma att ställa sig alltför dyrbart. Jag kan för min del ej förstå ett sådant resonnement, då man derjemte yrkar, att vägunderhållet skall uppskattas till sitt verkliga värde, men fortfarande in natura åligga den i mantal satta jorden, som emellertid skulle få ersättning från andra beskattningsföremål. Om en dylik uppskattning skulle ega rum, så kan jag dock verkligen icke förstå, huru kostnaderna skulle kunna ställa sig billigare för underhållet, än om det utbjödes på entreprenad med fri täflan till den minst bjudande, under förutsättning nemligen, att vägen delades i små väglotter, så att hvar och en kunde blifva försatt i tillfälle att spekulera. Jag har någon erfarenhet i detta afseende från den trakt jag tillhör. Vi hafva der underhåll på entreprenad af åtskilliga vägar, tillkomna genom nya jernvägsanläggningar m. m. efter sedan vägdelningen skedde. Dessa vägar hafva blifvit otroligt billiga till följd af denna fria täflan; och jag tror, att förhållandet skulle blifva detsamma i afseende på de allmänna vägarne, hvarjemte man skulle blifva fri från den stora och ofta återkommande kostnaden för vägdelningen. Jag kan ej förstå, huru man på annat sätt skulle kunna komma att blifva befriad från vägdelningskostnaden. Afven om man skulle bifalla herr Sven Nilssons i Efveröd förslag, så måste ändå denna vägdelning ega rum, för så vidt nemligen säterierna, som för närvarande äro fria,

skulle vara med i vägunderhållet in natura. Herr Jöns Bengtsson har ifrågasatt, att all jordbruksfastighet, äfven sådan som icke åsatts mantal, skulle deltaga i vägunderhållet, och han anförde från sin hemort exempel på ganska stora egendomar, som ej äro i mantal satta. I den ort jag tillhör är förhållandet annorlunda. Den jord, som ej är i mantal satt, utgöres der vanligen af smärre lotter, hvilkas innehafvare i allmänhet icke hafva några dragare. För sådana mindre jordbrukare tror jag, att det skulle vara en betydlig olägenhet att få väglotter, emedan de, för att underhålla dem, skulle nödgas lega hästar.

Ang. ändrade grunder för väghållningsbesvärets utgörande på landet.
(Forts.)

Här äro många förslag framställda, och mycket tjenar det icke till hvad man än beslutar, då Första Kammaren redan fattat sitt beslut och afslagit alltsammans. Jag ber dock att få tillkännagifva, att af de framställda förslagen intet tillfredsställer mig med undantag af det förslaget, att vägunderhållet skulle upplätas på entreprenad, och med anledning deraf ber jag att få ansluta mig till dem, som yrkat bifall till detta förslag.

Häruti instämde herrar *Ersson* i Vestlandaholm, *Bruse*, *Holm* och *Bromée*.

Herr Sven Nilsson: Jag kan naturligtvis icke vara så förmäten, att jag skulle tro, att kammaren skall taga det förslag, som jag framställt, i synnerhet som det är nytt och herrarne icke egt någon kännedom derom, förr än jag nu uppläste detsamma. Jag har dock, med anledning af att åtskilliga talare synas hafva missuppfattat innehållet af mitt yrkande, ansett mig böra begära ordet för att säga i huru vidsträckt mån det skiljer sig från utskottets förslag.

Det skiljer sig från utskottets förslag för det första deri, att det begränsar förslaget till väghållningsskyldigheten på landet, hvilket utskottet, som icke nämner något om land eller stad, icke har gjort. Den andra skilnaden, som förefinnes mellan mitt förslag och utskottets, är, att lagutskottet i sitt förslag icke sagt på hvad sätt kostnaden för vägunderhållet skall fördelas. Det är den skilnaden, att jag, likasom lagutskottet, i mitt förslag sagt, att den i mantal satta jorden skall in natura underhålla vägarne, men jag föreslår, att kostnaden skall fördelas på den i mantal satta jorden äfvensom på annan jordbruksfastighet efter fyrktal, hvaremot lagutskottet synes vilja, att bidraget från de nuvarande väghållningsskyldige äfven fortfarande skall bestridas efter hemmantal. Enligt min uppfattning är mitt förslag endast ett förtydligande af utskottets förslag, emedan jag föreställer mig, att lagutskottet icke önskar, att underhållet skall utgå efter mantal utan efter fyrktal. Men det finnes ingen upplysning i lagutskottets förslag i den vägen. Detta är den enda skilnaden mellan mitt förslag och utskottets.

I afseende på vägdelningen skiljer sig icke mitt yrkande från

Ang. ändrade
grunder för
väghållnings-
besvärets ut-
görande på
landet.
(Forts.)

lagutskottets förslag, som är, att vägunderhållet in natura skall utgöras af den i mantal satta jorden. Jag har endast tillagt "all i mantal satt jord". Det är klart, att om lagutskottets eller mitt förslag antages, det komme att blifva en vägdelsing, efter det lagen träd i kraft, på det den i mantal satta jorden, som nu icke är väghållningsskyldig, skulle komma att inrangeras och få sig vägsträckor tilldelade, men sedan behöfves icke vidare någon vägdelsing. Nu kan jag icke förstå, hvad en återremiss skulle tjena till, ty klart är, att om återremiss sker, så kommer lagutskottet och säger, att frågan förfallit. Och då har kammaren visserligen åstadkommit en opinionsyttring, att den vill hafva en förändring, men hvad den vill hafva gjort, har den icke uttalat.

Jag skall vara med om hvilket förslag, som än antages, och har icke den förmäthenheten att tro, att kammaren skall taga mitt, efter som det är ett nytt förslag. Men jag tror, att det är det förslag, som är allra bäst och lättast att realisera. Det kan åtminstone tjena till ledning för framtiden. Det förslag, som framställdes af herr Jöns Bengtsson i Gullåkra innebar, så vidt jag rätt uppfattade detsamma, att all fastighet, således äfven den, som icke är i mantal satt, skulle deltaga i vägunderhållet in natura, och då måste det vara taxeringsvärdet på den jorden, på hvilken vägstyckena skola indelas, som ligger till grund för delningen, och då taxeringsvärdet ändras hvart tredje år, så blir en helt naturlig följd, att man måste dela om vägarne allt efter som taxeringsvärdet höjes eller sänkes.

Herr Petersson i Dänningelanda: Den långa och vidlyftiga diskussion, som förts i denna fråga, och de många skiljaktiga meningar, som derunder yppats, visa tydligt, att kammaren icke kan komma till annat resultat, än lagutskottet föreslagit. Jag skall därför taga mig friheten att yrka bifall till lagutskottets förslag på de grunder och skäl, som äro i betänkandet angifna, under uttalande tillika af den öfvertygelsen, att denna fråga måste snarast möjligt lösas på tillfredsställande sätt.

Herr Fosser: Jag skall icke säga många ord och sätta kammarens tålmod på prof nu, när kl. är 4 på e. m. Blott en enda sak vill jag säga.

Flere talare hafva yttrat, att enligt mitt förslag de gamla orättvisorna skulle kvarstå i det afseendet, att de jordbruksfastigheter, som nu äro befriade från deltagande i väghållet, fortfarande skulle blifva det. Det förhåller sig visserligen så, men jag skall be att få fästa uppmärksamheten derpå, att jag utgått från den uppfattningen, att en ny vägdelsing öfver hela riket, med de enorma kostnader och besvär en sådan skulle medföra, borde undvikas. Jag kan visserligen icke uppgifva, huru mycket en sådan skulle komma att kosta, men säkert lär väl vara, att kostnaderna därför skulle uppgå till en eller annan million kronor, och att använda

så betydande summor på detta sätt förefaller nästan orimligt. Bättre är då använda alla de medel, som skulle utgå till vägdelningar och förvaltningskostnader med mera dylikt, till att direkt lindra väghållarne, och man har då dermed gjort verklig nytta på samma gång man undgått allt det obehag, oro och missnöje samt de ändlösa processer och förvecklingar af flerahanda slag, som nästan oundgängligen skulle vara följaktiga en ny vägdelning öfver hela vårt vidsträckta land.

Ang. ändrade
grunder för
väghållnings-
besvärets ut-
görande på
landet.
(Forts.)

I öfrigt vill jag säga, att det vore oklokt af kammaren att besluta en återremiss, ty det är ju i detta fallet detsamma som rent afslag. Jag måste därför motsätta mig ärendets återförvisande till utskottet. Och ehuru jag, såsom förut är nämnt, anser, att lagutskottets förslag är mångtydigt och svårt att taga till grund för ett blifvande arbete, så vill jag likväl, då sista delen af utskottets förslag innehåller hvad jag i min motion yrkat, anhålla att få återtaga mitt yrkande och förena mig med dem, som yrkat bifall till utskottets förslag.

Herr Lilienberg: Endast några få ord med anledning af herr Sven Nilssons anförande. Han påstod, att utskottet icke betonat, att dess förslag gälde väghållningsskyldigheten på landet. Jag får då anhålla, att han måtte läsa början af utskottets hemställan, der det heter:

“att Riksdagen med anledning af ifrågavarande motioner ville i skrifvelse — med uttalande af den åsigt, att frågan om ett lämpligt ordnande af väghållningsbesväret *på landet* är af den vikt, att dess lösning icke bör undanskjutas“ o. s. v.

Deraf är det alldeles tydligt, att utskottet åsyftar väghållningsbesväret på landet.

I öfrigt ber jag endast att få nämna det, att om man antager lagutskottets förslag till skrifvelse, så omöjliggöres icke den lösning af frågan, som herr Sven Nilsson föreslagit, ty denna lösning inrymmes under lagutskottets förslag.

Herr Sven Nilsson: Jag ber om ursäkt för att jag misstagit mig, och min uppmärksamhet har nu verkligen blifvit fäst på, att jag förbisett, att lagutskottet i sitt förslag endast afsett väghållningsbesväret på landet. Då jag emellertid vid formulering af mitt förslag lät första delen af utskottets förslag bortfalla, så kom jag icke att fästa mig vid de ord, som lagutskottet i detta afseende sagt.

Öfverläggningen var slutad. Efter det herr talmannen till särskilda propositioner upptagit hvart och ett af de yrkanden, som återstodo, eller på bifall till utskottets hemställan och till hvart och ett af de utaf herrar vice talmannen, Bengtsson i Gullåkra, Sven Nilsson, Ollas A. Ericsson, Fosser och friherre Bonde fram-

ställda förslag äfvensom på återremiss, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 4,²⁴ e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.